

**UNIVERZITA KARLOVA**

**Právnická fakulta**

**Adéla Krůčková**

**Trestný čin vraždy a zabití podle § 140, § 141  
trestního zákoníku**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce: 09. 02. 2024

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 175 303 znaků včetně mezer.

Adéla Krůčková

V Praze dne 9. února 2024

## **Poděkování**

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Jaromíru Hořákovi, Ph.D. za odborné vedení, rady, informace a zejména za jeho ochotu a vstřícnost při zpracování této diplomové práce.

Rovněž bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za velkou podporu a pomoc nejen při vytváření této práce, ale v průběhu celého studia.

# Obsah

Úvod .....	1
<b>1. Historický exkurz do vývoje právní úpravy úmyslných usmrcení .....</b>	<b>4</b>
1.1. Trestní právo v období první Československé republiky.....	4
1.2. Trestní právo v období Protektorátu Čechy a Morava.....	6
1.3. Trestní právo po roce 1948.....	7
1.3.1. Trestní zákon z roku 1950.....	7
1.3.2. Trestní zákon z roku 1961.....	8
<b>2. Úmyslná usmrcení podle platné právní úpravy.....</b>	<b>9</b>
2.1. Trestný čin vraždy podle § 140 TZ.....	10
2.1.1. Skutková podstata vraždy.....	12
2.1.2. Vražda podle § 140 odst. 1 TZ – vražda prostá.....	18
2.1.3. Vražda podle § 140 odst. 2 TZ – vražda premeditovaná .....	20
2.1.4. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby .....	24
2.1.5. Příprava vraždy .....	31
2.2. Trestný čin zabití podle § 141 TZ .....	34
2.2.1. Skutková podstata zabití.....	36
2.2.2. Afektdelikt .....	37
2.2.3. Provokace .....	40
2.2.4. Trestný čin zabití a nutná obrana .....	41
2.2.5. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby .....	43
2.3. Vražda nebo zabití – kvalifikační problém.....	44
<b>3. Eutanázie.....</b>	<b>48</b>
3.1. Pojem eutanázie .....	48
3.2. Právní úprava eutanázie v České republice .....	49
3.3. Porovnání právní úpravy eutanázie ve vybraných státech .....	51
3.3.1. Nizozemsko.....	51
3.3.2. Belgie .....	53
3.3.3. Švýcarsko .....	53
3.4. Úvahy de lege ferenda.....	54
<b>4. Vymezení oproti ostatním trestným činům proti životu .....</b>	<b>56</b>
4.1. Trestný čin vraždy novorozence matkou podle § 142 TZ .....	56
4.2. Trestný čin usmrcení z nedbalosti podle § 143 TZ .....	61
4.3. Trestný čin účasti na sebevraždě podle § 144 TZ.....	61
<b>Závěr .....</b>	<b>63</b>
<b>Seznam použitých zdrojů.....</b>	<b>66</b>
<b>Abstrakt .....</b>	<b>71</b>
<b>Abstract .....</b>	<b>72</b>

## Úvod

Při volbě tématu své diplomové práce jsem hledala oblast, která by odrážela můj osobní zájem o trestní právo a zároveň mi umožnila komplexně se seznámit s jednotlivými instituty trestního práva hmotného a jejich využitím v praxi. Proto jsem se rozhodla pro téma týkající se problematiky úmyslných usmrcení. Toto téma považuji za nesmírně poutavé a zároveň pro samotné trestní právo zcela klíčové, jelikož směřuje proti té nejcennější hodnotě, kterou máme, a sice proti lidskému životu.

Trestné činy vraždy a zabití podle § 140, § 141 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále jen „TZ“), patří do skupiny nejzávažnějších trestných činů, které mají výrazný dopad na společnost. Ač se jedná o trestné činy nepříliš časté, zůstává toto téma nadále mimořádně aktuální a diskutované. Pozornost je jim věnována nejen z řad odborníků, ale též širokou veřejností a médií. Tyto činy se stávají předmětem rozsáhlých mediálních diskusí a veřejných debat, což poukazuje na jejich výjimečný charakter a schopnost ovlivňovat kolektivní povědomí společnosti.

V představách laické veřejnosti se obvykle úmyslná usmrcení spojují především s trestným činem vraždy, která je spáchaná sofistikovaně a je předem plánovaná, což pochopitelně vzbuzuje silné emoce a veřejné odsouzení. Tato zjednodušená představa, zhmotněná v mediálních prezentacích, však neodráží plnou šíři a komplexnost tématu. Je nutné si uvědomit, že úmyslná usmrcení zahrnují různorodé situace a motivace. V tomto kontextu je tedy nezbytné mezi pachateli diferencovat.

Cílem této diplomové práce je uceleně analyzovat právní aspekty trestných činů vraždy a zabití podle § 140, § 141 TZ, přičemž se zaměřím nejen na samotný rozbor těchto ustanovení, ale zvláště na odlišnosti mezi skutkovými podstatami těchto trestných činů. Pozornost bude věnována také judikatuře českých soudů, kde se zejména pokusím vystihnout aktuální tendence v trestní praxi a přiblížit hranici, která je mezi těmito trestnými činy, ale i ostatními trestnými činy proti životu (vraždy novorozeného dítěte matkou), jakožto i dalšími instituty trestního práva, zejména od nutné obrany. K určení této hranice mi bude nápomocná především její demonstrace na konkrétních soudních rozhodnutích.

V mé práci převažuje deskriptivní metoda, která mi umožňuje systematicky rozebrat skutkové podstaty trestného činu vraždy a zabití, jakož i zdůraznit odlišnosti mezi nimi, a to od historického vývoje po aktuální právní úpravu. Při zpracovávání této diplomové práce se opírám převážně o domácí zdroje, tedy o relevantní právní předpisy, doprovodné dokumenty jako jsou důvodové zprávy, komentářová literatura a zejména odborná literatura a další odborné publikace.

V práci vycházím též z judikatury českých soudů, kterou se snažím nejen zmapovat a jednotlivá rozhodnutí soudů interpretovat, ale tyto také aktivně spojovat s cílem dosáhnout obecných závěrů.

V první kapitole se věnuji stručnému shrnutí historického vývoje a postupným změnám právní úpravy úmyslných usmrcení, a to od období první Československé republiky až do přijetí současného trestního zákoníku.

Druhá kapitola představuje stěžejní část této práce. V této kapitole rozebírám problematiku úmyslných usmrcení podle účinné právní úpravy, konkrétně trestný čin vraždy a zabití. První oddíl je věnován trestnému činu vraždy, přesněji analýze skutkové podstaty tohoto trestného činu, základnímu dělení vražd na vraždu prostou a vraždu premeditovanou a okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby. V rámci vraždy premeditované také rozlišuji mezi rozmyslem a předchozím uvážením. Poslední část pak tvoří výklad k institutu přípravy trestného činu a rozebrání hranice mezi pouhým pojetím, resp. projevením myšlenky spáchat trestný čin vraždy a skutečnou přípravou vraždy, a to na základě dvou soudních rozhodnutí ohledně trestních kauz stejné právní kvalifikace, se zcela protichůdným výsledkem. V druhém oddílu se pak zaměřuji na trestný čin zabití. Opět, obdobně jako u předchozího oddílu, stručně analyzuji znaky skutkové podstaty trestného činu, přičemž se především zaměřuji na privilegující okolnosti, tedy tzv. afektdelikt a provokaci. V rámci výkladu poskytuji také vhled do problematiky excesů z nutné obrany, k čemuž zároveň uvádím i odpovídající judikaturu. Významný je poslední oddíl této kapitoly, který se zabývá konkrétními rozhodnutími, dostupnými veřejně nebo získanými na základě žádosti o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Konkrétně se tento oddíl zabývá změnami právní kvalifikace z trestného činu zabití na trestný čin vraždy. Tyto případy ilustrují možnou nejednotnost ohledně právní kvalifikace na úrovni soudů, což může implikovat její změnu během trestního řízení.

Třetí kapitola je věnovaná eutanázii, a to představení pojmu eutanázie a právní úpravě eutanázie v České republice, jakož i ve vybraných evropských státech. Závěrečná část této kapitoly přináší úvahy de lege ferenda.

Čtvrtá a poslední kapitola mé práce se soustředí na komparaci trestných činů vraždy a zabití s ostatními trestnými činy proti životu, jako jsou vražda novorozeného dítěte matkou, usmrcení z nedbalosti a účast na sebevraždě. Hlavní přínos této kapitoly vidím v komparaci trestného činu vraždy s trestným činem vraždy novorozeného dítěte matkou. Uvádím zde i konkrétní případ z praxe, se kterým jsem se seznámila v rámci působení v advokátní kanceláři, díky čemuž mi bylo umožněno nahlédnout do advokátního spisu a níže předložený případ rozebrat v rámci své diplomové práce. Následně případ porovnávám s dalšími dvěma případy vražd dítěte,

kdy jeden byl soudem posouzen jako vražda podle § 140 TZ a druhý jako vražda novorozeného dítěte matkou podle § 142 TZ.

# 1. Historický exkurz do vývoje právní úpravy úmyslných usmrcení

V následujících kapitolách bych ráda nastínila historický vývoj právní úpravy úmyslných usmrcení v historii samostatného československého státu, a to až do přijetí současného trestního zákoníku z roku 2009. Úvodem je nutné zdůradnit, že téma historického vývoje právní úpravy úmyslných usmrcení na našem území vnímám jako velice rozsáhlé a zcela jistě dostačující pro zpracování samostatné diplomové práce. Nedovolím si však opomenout alespoň základní historický přehled o vývoji právní úpravy úmyslných usmrcení, neboť to považuji za nezbytnou součást pochopení aktuálního stavu legislativy v oblasti trestního práva.

## 1.1. Trestní právo v období první Československé republiky

Hned na úvod je vhodné si připomenout, že zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého (tzv. recepční normou), došlo k zachování platnosti dosavadních zemských a říšských zákonů a nařízení.<sup>1</sup> Jinak tomu nebylo ani v oblasti trestního práva hmotného, když byla přejata stěžejní norma rakouského trestního práva, a to zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích (dále jen „TZ 1852“), který následně platil v Československu až do roku 1950.

TZ 1852 vznikl nepříliš rozsáhlou revizí hmotněprávních ustanovení trestního zákoníku z roku 1803. Na rozdíl od předchozího zákoníku obsahoval pouze hmotněprávní úpravu, trestní právo procesní pak upravoval trestní řád z roku 1853. Vedle TZ 1852 obsahovaly trestněprávní úpravu také další předpisy, např. zákon o ochraně osobní svobody z roku (č. 88/1862 ř. z.), zákon o policejním dohledu (č. 108/1873 ř. z.), tiskový zákon (č. 6/1863) nebo vojenský zákon o zločinech a přečinech (č. 19/1855).<sup>2</sup>

TZ 1852 byl systematicky členěn na 2 díly, a to podle jednotlivých deliktů na zločiny a přečiny nebo přestupky. Nejprísněji byly trestány zločiny proti panovníku a státu, tedy velezrada, uražení Veličenstva a údiv domu císařského a rušení veřejného pokoje. Úmyslná usmrcení byla upravena až v hlavě patnácté a byla rozlišena ve dvou skutkových podstatách vraždy § 134 a zabití § 140. Rozdíl mezi těmito trestnými činy dle komentářové literatury spočívá v úmyslu. Jednal-li pachatel v úmyslu přímém, jedná se o vraždu a jednal-li v úmyslu nepřímém (nepřátelském), hovoříme o zabití.<sup>3</sup> V souladu s dnešní právní úpravou i TZ 1852 nevyklučoval trestní odpovědnost

---

<sup>1</sup> Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého

<sup>2</sup> VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 495. ISBN 978-80-7380-257-8.

<sup>3</sup> KALLAB, J., HERRNRITT, V. *Trestní zákony Československé*. 2. přeprac. a značně rozmnož. vydání. Praha: Nákladem „Československého Kompasu“, tiskařské a vydavatelské akc.spol., 1927, s. 53, 54.



dle § 134 v případě přivolení usmrčeného nebo v případě pachatelova přesvědčení, že usmrčenému činem prokazuje dobrodiní.

TZ 1852 rozlišoval čtyři druhy vražd, které byly vymezeny v § 135. Konkrétně vraždu úkladnou, kterou pachatel měl spáchat jedem či jiným potměšilým způsobem. Potměšilým způsobem provedení byla rozuměna situace předem vylučující nebo stěžující obranu.<sup>4</sup> Dále na vraždu loupežnou, která byla spáchána s úmyslem oloupit toho, kdo má být zavražděn. Další typ vraždy zjednané předpokládal, že osobu usmrtí třetí osoba najatá. Posledním typem pak byla vražda prostá, jakožto určitá zbytková kategorie, která nepatřila k žádné z výše uvedených typů. § 139 se pak věnuje zavraždění dítěte matkou. Za zajímavé považuji, že je zde rozlišováno mezi dítětem manželským a nemanželským, kdy při zavraždění manželského dítěte byl ukládán trest přísnější než za zavraždění dítěte nemanželského.

Podrobně byl v TZ 1852 upraven také zločin zabití. „*Nevykoná-li se sice čin, jímž člověk o život přijde (§ 134), v tom obmyslu, aby byl usmrčen, ale přece v jiném obmyslu nepřátelském, jest zločin ten zabitím.*“<sup>5</sup> Ze znění tohoto ustanovení je zřejmé, že se jedná o usmrcení neúmyslné, avšak vedené jiným nepřátelským úmyslem, kterým byl rozuměn nepřímý zlý úmysl, čelící proti tělesné neporušitelnosti.<sup>6</sup> Stejně jako v případě zločinu vraždy i v případě zabití existují různé druhy, mezi něž patří zabití loupežné, zabití prosté a zabití při rvačce. Porovnáme-li úpravu trestného činu zabití z roku 1852 s dnešní právní úpravou, zjistíme, že tehdejší právní úprava zahrnovala spíše skutky odpovídající svou povahou dnešní úmyslné těžké újmě na zdraví s následkem smrti (§ 145 odst. 3, § 145 odst. 4 trestního zákoníku).

Jak již bylo zmíněno, po zřízení samostatné Československé republiky došlo recepční normou k přijetí TZ 1852 platného na území bývalé rakouské části monarchie, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi pak platil uherský trestní zákon z roku 1878 a zákon o přestupcích z roku 1879. Vzhledem k dualitě právního pořádku, kterou bylo nutno překonat, sílily po vzniku republiky snahy o unifikaci a modernizaci trestního práva. První pokus o unifikaci trestního práva proběhl pod záštitou ministerstva spravedlnosti v květnu roku 1921, kdy byla vypracována osnova obecné části trestního zákona publikována pod názvem „Zatímny návrh obecné části trestního zákona“. Základem bylo rozdělení trestných činů na zločiny a přečiny podle kritéria „nízké pohnutky činu“, což bylo v osnově konkretizováno v celé řadě ustanovení.<sup>7</sup> Po projednání obecné

---

<sup>4</sup> Tamtéž.

<sup>5</sup> § 140 zákona č. 117/1852 ř. z. o zločinech, přečinech a přestupcích

<sup>6</sup> KALLAB, J., HERRNRITT, V. *Trestní zákony Československé*. 2. přeprac. a značně rozmnož. vydání. Praha: Nákladem „Československého Kompasu“, tiskařské a vydavatelské akc.spol., 1927, s. 53, 54.

<sup>7</sup> VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 36, 37.

části se započala projednávat část zvláštní, jež byla zveřejněna ministerstvem spravedlnosti v červenci roku 1924. Společně s obecnou částí ji pak v roce 1926 ministerstvo spravedlnosti uveřejnilo jakožto návrh nového trestního zákona pod názvem „Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového“, známý též jako tzv. profesorská osnova. Profesorská osnova se samozřejmě zabývala trestným činem vraždy a zabití, a to v hlavě čtrnácté nazvané „Trestné činy proti životu a tělu“. Za velmi zajímavý pokládám pokus legalizovat eutanázii v § 271 odst. 3, který stanovil, že pro případ, že pachatel usmrtí jiného ze soucitu a tím jej vysvobodí z krutých bolestí způsobených nezhojitelnou nemocí, může soud trest mimořádně zmírnit nebo od potrestání upustit. Za zmínku také stojí ustanovení o usmrcení novorozeného dítěte matkou, kde se již na rozdíl od TZ 1852 nerozdělovalo mezi dětmi narozenými v manželství a mimo manželství. Ke kodifikaci bohužel nikdy nedošlo.

Dalším pokusem o unifikaci trestního práva byla obsáhlá osnova (tzv. ministerská osnova) z roku 1936.<sup>8</sup> V § 285 ministerská osnova nově upravovala dosud nezakotvené usmrcení na žádost. Ani tento unifikační pokus se nepodařilo z důvodu napjaté politické situace prosadit, a tak trestní zákoník vstupuje do období druhé světové války beze změn. Unifikace a modernizace trestního práva se omezila pouze na vydání dílčích předpisů.

## 1.2. Trestní právo v období Protektorátu Čechy a Morava

Protektorát Čechy a Morava byl zřízen 15. března 1939. Na území Protektorátu Čechy a Morava vedle sebe platily právní předpisy vydané protektorátními orgány, právní normy z předokupační doby a právní předpisy Německé říše.<sup>9</sup> Adolf Hitler, jakožto vůdce a říšský kancléř, vydal po vojenském obsazení Čech a Moravy výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava, podle kterého se obyvatelé Protektorátu, kteří byli příslušníky německého národa, stali německými státními příslušníky a podléhali říšským orgánům a soudům a v plném rozsahu pro ně platilo německé právo. Druhou skupinu obyvatel tvořilo protektorátní obyvatelstvo, které se řídilo právem protektorátním. Tímto okamžikem nastal právní dualismus, kdy na jednom území platilo více právních řádů.

Německé trestní právo (např. německý trestní zákon z roku 1871) však platilo v určitých případech i pro občany protektorátu. Jednalo se především o činy proti Německé říši, jejím příslušníkům a původu nebo proti německé branné moci.<sup>10</sup>

---

<sup>8</sup> VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 499-500. ISBN 978-80-7380-257-8.

<sup>9</sup> MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 459. ISBN 978-80-87212-39-4.

<sup>10</sup> VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 503-504. ISBN 978-80-7380-257-8.

Poválečné období se vyznačuje vydáváním redistribučních dekretů prezidenta republiky jako reakce na události druhé světové války - dekret prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech (tzv. velký retribuční dekret) a dekret prezidenta republiky č. 17/1945 Sb. o Národním soudu. Následně je ještě doplnil tzv. malý retribuční dekret, tj. dekret prezidenta republiky č. 1358/1945 Sb. o potrestání některých provinění proti národní cti, který umožnil postihnout i drobná provinění.<sup>11</sup> Kromě těchto dekretů byly vydávány také další trestněprávní předpisy, mezi nimiž lze uvést např. zákon č. 115/1946 Sb., kterým se za právní označovala jednání související se znovunabytím naší svobody nebo směřující k spravedlivé odplatě za činy okupantů a jejich pomahačů, i když byla jinak trestná.<sup>12</sup>

### **1.3. Trestní právo po roce 1948**

Po únorovém převratu roku 1948 se vedení KSČ rozhodlo pro radikální změnu československého práva tak, aby odpovídalo politickým, sociálním a ekonomickým poměrům, které s sebou nově nastolený režim přinesl.<sup>13</sup>

V rámci tzv. právnické dvouletky ministerstvo spravedlnosti zahájilo práce na osnovách zákonů, které spadají do jeho působnosti. Za tímto účelem byly zřízeny dvě velké kodifikační komise – pro občanské a pro trestní právo.<sup>14</sup> Výsledkem kodifikačních prací bylo mimo jiné vydání zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon (dále jen „TZ 1950“) a dalších trestněprávních předpisů - zákona č. 87/1950 Sb., trestní řád, zákona č. 88/1950 Sb., trestní zákon správní a zákona č. 89/1950 Sb., trestní řád správní.

#### **1.3.1. Trestní zákon z roku 1950**

TZ 1950 platil na území celé republiky a konečně tak překonal právní dualismus, který zde z důvodu recepce rakouského a uherského práva přetrvával. Vycházel jednak z unifikačních pokusů z období po vzniku první Československé republiky, ale byl také silně ovlivněn sovětskými právními předpisy a Stalinovou tezí o zostřování třídního boje, což vyplývá jak z § 1 TZ 1950, který stanoví, že trestní zákon chrání lidově demokratickou republiku, její socialistickou výstavbu, zájmy pracujícího lidu a jednotlivce a vychovává k dodržování pravidel socialistického soužití, tak z § 17 TZ 1950, dle kterého účelem trestu bylo zneškodnění nepřátel pracujícího lidu,

---

<sup>11</sup> Tamtéž.

<sup>12</sup> Tamtéž.

<sup>13</sup> KUKLÍK, J. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009. s. 122-123. ISBN 978-80-7201-741-6.

<sup>14</sup> Tamtéž.

zabránit pachateli v dalším páchání trestných činů, vychovávat jej k tomu, aby dodržoval pravidla socialistického soužití a výchovně působit na ostatní členy společnosti.

Trestné činy proti životu a zdraví byly upraveny ve zvláštní části TZ 1950 v hlavě šesté. Z úmyslných usmrcení rozlišoval TZ 1950 vraždu v § 216 a vraždu novorozeného dítěte matkou v § 217, zabití neupravoval.

Ustanovení § 216 odst. 1 obsahovalo základní skutkovou podstatu spočívající v prostém úmyslném usmrcení jiného. V odstavci druhém pak byla stanovena kvalifikovaná skutková podstata vraždy, které se pachatel dopustil spáchaním činu uvedeného v odst. 1 na několika osobách, opětovně, při loupeži, zvláště surovým způsobem nebo při jiné zvláště přitěžující okolnosti. Dle komentáře k TZ 1950 jinou zvláště přitěžující okolnost můžeme spatřovat zejména ve větší nebezpečnosti pachatele pro společnost, patrně z jeho bezohlednosti a bezcitnosti, ze způsobu provedení nebo z jeho nepřátelského zaujetí proti lidově demokratickému řádu.<sup>15</sup> Ustanovení § 217 upravuje privilegovanou skutkovou podstatu vraždy – vraždu novorozeného dítěte matkou. Pachatelem byla matka dítěte, která z důvodu rozrušení způsobeného porodem usmrtila své novorozené dítě. Znění ustanovení § 217 se v nepříliš změněné podobě aplikuje dodnes, nicméně TZ 1950 stanovil vyšší trestní sazby.

### 1.3.2. Trestní zákon z roku 1961

Po přijetí nové ústavy v roce 1960 se vzedmula kodifikační vlna, jejímž výsledkem bylo také přijetí nového trestního zákona č. 140/1961 Sb. (dále jen „TZ 1961“).<sup>16</sup> Stejně jako jeho předchůdce z roku 1950 stavěl do popředí spíše ochranu státního zřízení socialistického státu a až jako sekundární objekt život a zdraví. To vyplývá i ze systematiky TZ 1961, kdy v první hlavě opět nalezneme úpravu trestných činů proti republice, cizímu státu nebo mezinárodní organizaci a úpravu trestných činů proti životu a zdraví až v hlavě sedmé zvláštní části. Z úmyslných usmrcení rozlišoval toliko 2 formy úmyslného usmrcení, a to vraždu v § 219 a vraždu novorozeného dítěte matkou v § 220, která zůstala nezměněna.

Trestný čin vraždy byl pouze jednou větou upraven v ustanovení § 219 TZ 1961. „*Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let nebo trestem smrti.*“ Oproti předchozí právní úpravě bylo ustanovení velmi zestručněno a byly z něj odstraněny všechny kvalifikované skutkové podstaty. Ty byly jako odst. 2 doplněny novelou až od 1. 7. 1990. Konkrétně se jednalo o 6 okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby – vražda spáchaná na

---

<sup>15</sup> ŠIMÁK, J., DOLENSKÝ, A., PINDRYČOVÁ, L. a kol. *Trestní zákon. Komentář k zákonu ze dne 12. července 1950 č. 86 Sb.*, Praha: Orbis, Právnícký ústav min. spravedlnosti, 1953, s. 393.

<sup>16</sup> VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 51.

dvou nebo více osobách, zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, opětovně, na osobě mladší než patnáct let, na veřejném činiteli při výkonu nebo pro výkon jeho pravomoci a v úmyslu získat majetkový prospěch nebo v úmyslu zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin anebo z jiné zvláště zavrženíhodné pohnutky.<sup>17</sup> Dále byly novelou roku 1995 přidány ještě další 2 přitěžující okolnosti, a to vražda na těhotné ženě a vražda jiného pro jeho rasu, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je osoba bez vyznání.<sup>18</sup> Poslední novelou v roce 2002 přibyla mezi okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby ještě vražda pro příslušnost k etnické skupině.<sup>19</sup>

Za zmínku také stojí tresty, které byly za vraždu ukládány. TZ 1961 stanovil z dnešního pohledu velmi nízkou maximální možnou hranici trestu odnětí svobody na patnáct let, kterou nebylo možné překonat ani mimořádným zvýšením horní hranice trestní sazby v případě zvláště nebezpečných recidivistů podle § 42 TZ 1961. Jako přísnější trest pak bylo možné uložit pouze trest smrti. Nedostatek adekvátně přísného trestu se pokusil zákonodárce vyřešit novelou v roce 1973, když novelizoval § 29 TZ 1961 tak, že umožnil soudu namísto trestu smrti uložit trest odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let, jestliže považuje takový trest ke splnění účelu trestu za dostatečný.<sup>20</sup> Zásadní změnu pak přinesla novela z roku 1990, kterou byl zrušen trest smrti a byl nahrazen výjimečným trestem podle § 29 TZ 1961, kterým se rozumí jednak trest odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let a jednak trest odnětí svobody na doživotí.<sup>21</sup>

Co se trestného činu zabití týče, pak TZ 1961 zachoval stejný přístup jako jeho předchůdce a zabití vůbec neupravoval.

TZ 1961 vydržel v platnosti i po roce 1989 a byl nahrazen až současným zákonem č. 40/2009 Sb., trestním zákoníkem (dále jen „TZ“), účinným od 1. 1. 2010. Úpravě úmyslných usmrcení jiné osoby, konkrétně trestného činu vraždy a zabití, v současném TZ, se budu věnovat v následujících kapitolách.

## **2. Úmyslná usmrcení podle platné právní úpravy**

V následující kapitole se budu věnovat představení trestného činu vraždy a zabití v platném právu, jakož i skutkové podstatě vraždy a zabití.

Trestné činy vraždy a zabití jsou považovány za nejzávažnější trestné činy. Ochrana života a zdraví jednotlivce je hlavní prioritou demokratického trestního práva. Zákonodárce oproti předchozím úpravám nově přesunul trestné činy proti životu a zdraví z hlavy sedmé na první místo

---

<sup>17</sup> Bod 74 zákona č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

<sup>18</sup> Bod 23 zákona č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

<sup>19</sup> Bod 18 zákona č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

<sup>20</sup> Bod 3 zákona č. 45/1973 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

<sup>21</sup> Bod 12 zákona č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

a postavil tak zájem na ochraně života a zdraví, v souladu s moderními demokratickými principy, do popředí zvláštní části TZ.

Úmyslná usmrcení jsou upravena ve zvláštní části TZ, v hlavě první nazvané Trestné činy proti životu a zdraví, v dílu prvním Trestné činy proti životu, kde nalezneme tři formy úmyslného usmrcení – trestný čin vraždy a trestné činy zabití a vraždy novorozeného dítěte matkou, které jsou privilegovanými skutkovými podstatami k trestnému činu vraždy. Kromě těchto však TZ upravuje i další formy úmyslných usmrcení, konkrétně např. trestný čin loupeže ve smyslu § 173 odst. 4 TZ, trestný čin obecného ohrožení ve smyslu § 272 odst. 3 písm. a) TZ, trestný čin teroru ve smyslu § 312 TZ nebo trestný čin genocidia ve smyslu § 400 TZ. Na rozdíl od trestných činů upravených v dílu prvním, hlavě první zvláštní části TZ, u těchto lidský život nepředstavuje primární či jediný objekt (tedy právem chráněný statek) trestného činu, nýbrž až objekt sekundární.<sup>22</sup>

## 2.1. Trestný čin vraždy podle § 140 TZ

### § 140

#### Vražda

*(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.*

*(2) Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.*

*(3) Odnětím svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2*

*a) na dvou nebo více osobách,*

*b) na těhotné ženě,*

*c) na dítěti mladším patnácti let,*

*d) na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci,*

*e) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,*

*f) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,*

*g) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,*

*h) opětovně,*

*i) zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, nebo*

---

<sup>22</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 970. ISBN 978-80-7552-358-7.

j) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.

(4) Příprava je trestná.

Trestný čin vraždy, zařazený v hlavě první zvláštní části TZ na prvním místě, je vůbec nejzávažnější a nejprísněji trestnou formou úmyslného usmrcení člověka. Z hlediska § 14 odst. 3 TZ se jedná o zvlášť závažný zločin, u kterého je vždy trestná příprava. Současný TZ rozlišuje mezi tzv. vraždou prostou podle § 140 odst. 1 a tzv. vraždou premeditovanou podle § 140 odst. 2, tj. vražda s rozmyslem nebo s předchozím uvážením. Kromě základního rozlišení na vraždu prostou a premeditovanou je dále možné rozlišovat vraždu z hlediska okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby na vraždu rasistickou podle § 140 odst. 3 písm. g) TZ, vraždu surovou podle § 140 odst. 3 písm. i) TZ či vraždu loupežnou podle § 140 odst. 3 písm. j) TZ atd.<sup>23</sup>

Vražda bezesporu patří mezi nejtěžší trestné činy vůbec. Jedná se o trestný čin nepříliš častý, avšak nikoliv ojedinělý. Ze statistik Českého statistického úřadu vyplývá, že v roce 2022 bylo celkově zjištěno spáchání 181 991 trestných činů, z toho celkem 150 vražd, což je nejvyšší počet registrovaných vražd od roku 2016 a o 42,9 % více než v roce předešlém. Počty registrovaných vražd v roce 2022 lze připodobnit vývoji a počtům zaznamenaným v letech 2015 – 2019. „Vývoj počtu registrovaných vražd kopíruje negativní změny současné společnosti, z velké části orientované především na materiální hodnoty a s tím spojenou tendencí k silovému řešení problémů. Nárůst je třeba z obecného hlediska přisuzovat znatelnému vyššímu napětí ve společnosti, které ovlivnila i pandemie covid-19, válečný konflikt na Ukrajině a komplikovaný vývoj ekonomické situace.“<sup>24</sup> V dlouhodobém měřítku však stále můžeme pozorovat sestupnou tendenci.<sup>25</sup>

Z dostupných statistik vyplývá, že za rok 2023 bylo v České republice zjištěno spáchání celkem 159 trestných činů vraždy. Ve srovnání s rokem 2022 je to o 9 zjištěných vražd více, avšak číslo opět odpovídá vývoji a počtům zaznamenaným v předchozích letech.<sup>26</sup>

---

<sup>23</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1860. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>24</sup> Vývoj registrované kriminality v roce 2022. Odbor komunikace a vnějších vztahů policejního prezidia ČR [online]. [cit. 2023-10-13]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>.

<sup>25</sup> Statistika Počet vražd v České republice. Český statistický úřad [online]. [cit. 7.2.2024]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/graf-pocet-vrazd-v-ceske-republice>.

<sup>26</sup> Statistické přehledy kriminality za roky 2014-2023. Policie České republiky [online]. [cit. 7.2.2024]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx?q=Y3BpPTE%3d>.

V rámci této kapitoly se budu věnovat představení skutkové podstaty trestného činu vraždy, dále vymezím pojem afekt a budu se věnovat jednotlivým druhům vraždy – vraždě prosté a vraždě premeditované.

### 2.1.1. Skutková podstata vraždy

Skutková podstata trestného činu je souhrnem jeho obligatorních i fakultativních typových znaků, které vyjadřují škodlivost daného druhu trestného činu pro společnost a zároveň určují, o který trestný čin jde. Na rozdíl od znaků obecných, kterými jsou věk, přičetnost, příp. rozumová a mravní vyspělost, typové znaky jednotlivé trestné činy od sebe navzájem odlišují. Obligatorními znaky skutkové podstaty je objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Fakultativní znaky jsou pak uvedeny u jednotlivých obligatorních znaků. Může jím být např. místo, čas či způsob spáchání trestného činu, účinek, pohnutka, motiv či cíl pachatele, příp. předmět útoku.<sup>27</sup> Obligatorní znaky musí být dány u všech trestných činů, zatímco fakultativní znaky u všech trestných činů upraveny nejsou.

### Objekt

Objektem trestného činu rozumíme společenské vztahy, zájmy a hodnoty, na kterých společnosti záleží do té míry, že jim zákonodárce poskytuje nejvyšší úroveň ochrany, tedy že za jejich porušení či ohrožení lze uložit trestní sankci, jakožto nejpřísnější prostředek státního donucení.<sup>28</sup>

Objektem vraždy, stejně jako dalších trestných činů proti životu, je lidský život.<sup>29</sup> Zájem na ochraně lidského života je zakotven již na ústavní úrovni v čl. 6 Listiny základních práv a svobod, a to jako první základní lidské právo. Garance práva na život vychází z množství mezinárodních lidskoprávních dokumentů, např. čl. 3 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 6 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, čl. 6 Úmluvy o právech dítěte, čl. 2 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 2 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie, atd. Předmětem útoku může být pouze živý člověk, kterým je dítě, které přestalo být lidským plodem a poté dospělý člověk až do okamžiku smrti.<sup>30</sup> Jelikož předmětem

---

<sup>27</sup> BRUCKNEROVÁ, E. *Trestní právo hmotné a procesní : obecná část*. 5. dopl. a přepr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 43. ISBN 978-80-280-0067-7.

<sup>28</sup> BRUCKNEROVÁ, E. *Trestní právo hmotné a procesní : obecná část*. 5. dopl. a přepr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 45. ISBN 978-80-280-0067-7.

<sup>29</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 553. ISBN 978-80-7552-358-7.

<sup>30</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1861. ISBN 978-80 7400-893-1.



útočku může být toliko člověk živý, je zapotřebí si jednoznačně definovat začátek a konec lidského života.

Pro definování začátku lidského života je rozhodující určit okamžik, kdy se z lidského plodu stane člověk a nabývá tak i příslušné ochrany. Lidským plodem neboli nasciturem rozumíme nenarozené dítě nacházející se v těle matky.<sup>31</sup> V tomto stádiu lidský plod není chráněn samostatně a nechápeme jej ještě jako samostatný předmět útoku. Tento je chráněn toliko skrze matku prostřednictvím ustanovení o trestných činech proti těhotenství ženy podle § 159 až 162 TZ a dále i prostřednictvím těhotné ženy trestnými činy směřujícími proti jejímu životu nebo zdraví<sup>32</sup>, ale i dalšími trestnými činy. Lidský plod se mění v živého člověka okamžikem porodu. Naše trestní právo tradičně považuje za počátek trestněprávní ochrany člověka okamžik počátku porodu<sup>33</sup>, tj. moment, kdy dítě začíná opouštět tělo matky (při porodu se objeví hlavička nebo vedoucí část dítěte, při císařské řezu jde zřejmě o začátek operativního zákroku).<sup>34</sup>

Konec lidského života definujeme jako biologickou smrt mozku (tzv. smrt cerebrální). § 2 písm. e) transplantačního zákona vymezuje smrt jako „*nevratnou ztrátu funkce celého mozku, včetně mozkového kmene, nebo nevratnou zástavu krevního oběhu*“.<sup>35</sup> Důležité je zdůraznit, že se musí jednat o ztrátu nevratnou. Od smrti cerebrální je potřeba odlišit smrt klinickou (zástava srdce a dýchání), jelikož byla-li zjištěna klinická smrt, načež došlo k včasné provedené resuscitaci a poškozeného se podařilo zachránit, nebude se jednat o dokonanou vraždu, nýbrž pouze o pokus vraždy.<sup>36</sup> Pokud by se však smrt nepodařilo zvrátit a zákrok zachraňující život byl neúspěšný, jednalo by se o dokonání trestný čin vraždy. Lidský život je chráněn i tehdy, když je člověk smrtelně nemocen či zraněn a smrt je neodvratná. Pachatel tak bude trestně odpovědný i v případě, že smrt pouze „uspíší“.<sup>37</sup>

---

<sup>31</sup> KÜHN, Z. K otázce vymezení pojmu lidského plodu z hlediska trestního práva. Trestní právo, 1998, roč. 3, č. 10, s. 19.

<sup>32</sup> Srov. k tomu i § 140 odst. 1, 2, 3 písm. b) TZ, § 141 odst. 1, 2 písm. b) TZ, § 145 odst. 1, 2 písm. b) TZ, § 146 odst. 1, 2 písm. a) TZ atd.

<sup>33</sup> KÜHN, Z. K otázce vymezení pojmu lidského plodu z hlediska trestního práva. Trestní právo, 1998, roč. 3, č. 10, s. 19.

<sup>34</sup> ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1861. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>35</sup> § 2 písm. e) zákona č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon)

<sup>36</sup> BORČEVSKÝ, P. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023, s. 10. ISBN 978-80-7380-909-6.

<sup>37</sup> ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 554. ISBN 978-80-7552-358-7.

## Objektivní stránka

Objektivní stránkou trestného činu rozumíme způsob spáchání trestného činu a jeho následky. Zahrnuje tři obligatorní znaky, jimiž jsou jednání, následek a příčinná souvislost mezi jednáním a následkem.<sup>38</sup>

Objektivní stránka vraždy je vymezena způsobem následku, kterým je usmrcení člověka, přičemž není rozhodné, jakými prostředky a jakým způsobem bylo usmrcení dosaženo nebo zda šlo o jednání jednorázové či postupné a dlouhodobé. Trestný čin vraždy může být spáchán jak konáním, tak opomenutím konání.<sup>39</sup> Opomenutím ale pouze v případě, že pachatel poruší zvláštní povinnost konat ve smyslu § 112 TZ, tedy musí se jednat o opomenutí takového konání, ke kterému byl pachatel povinen podle jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat nebo vyplývala-li taková jeho zvláštní povinnost z jeho předchozího ohrožujícího jednání, anebo k němuž byl z jiného důvodu podle okolností a svých poměrů povinen.<sup>40</sup> Hovoříme tedy o porušení takové zvláštní povinnosti, kde společnost s konáním určité osoby předem počítá a spoléhá na ni, a proto ji stanoví jako povinnost právní.<sup>41</sup> Jako příklad spáchání vraždy opomenutím můžeme uvést např. dlouhodobé neposkytování stravy dítěti, následkem čehož dojde k úmrtí dítěte, tj. porušení povinnosti pečovat o dítě ve smyslu § 885 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.<sup>42</sup>

Tuto zvláštní povinnost konat je nutné odlišit od obecné povinnosti konat, kterou stanoví TZ, např. neposkytnutí pomoci poškozenému za požadavků vyplývajících z § 150 odst. 1 TZ.

## Subjekt

Pachatel jako subjekt trestného činu je dalším obligatorním znakem skutkové podstaty trestného činu. Pojem pachatel vymezuje § 22 odst. 1 TZ jako osobu, která svým jednáním naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná. Pachatelem je osoba fyzická, která svým jednáním naplnila všechny znaky trestného činu, tedy veškeré typové znaky skutkové podstaty trestného činu, protiprávnost i znaky obecné, kladené právě na subjekt trestného činu, tedy věk, přičetnost, příp. u mladistvých rozumovou a mravní vyspělost.

---

<sup>38</sup> BRUCKNEROVÁ, E. *Trestní právo hmotné a procesní : obecná část*. 5. dopl. a přepr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 47. ISBN 978-80-280-0067-7.

<sup>39</sup> JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 555. ISBN 978-80-7502-576-0.

<sup>40</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 554. ISBN 978-80-7552-358-7.

<sup>41</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1861. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>42</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1160/2020.

Pachatelem trestného činu může být ale i osoba právnická, a to u vymezených trestných činů.<sup>43</sup> Z ustanovení § 22 odst. 2 TZ vyplývá rozšíření pojmu pachatele i o tzv. pachatele nepřímého, tedy toho, kdo k provedení trestného činu užil jinou osobu jako tzv. živý nástroj. Kromě pachatele přímého a nepřímého se za pachatele trestného činu považuje zásadně i spolupachatel a účastník na trestném činu (srov. § 111 TZ a § 113 TZ), nevyplývá-li z jednotlivých ustanovení trestního zákona něco jiného.

Subjekt trestného činu je u převážné většiny trestných činů vymezen obecně. Pachatelem tak může být kdokoliv, kdo naplnil znaky skutkové podstaty příslušného trestného činu a v době činu je trestně odpovědný. Některé trestné činy však mohou spáchat pouze blíže určené osoby, u kterých je vyžadována určitá speciální vlastnost či zvláštní postavení (tzv. subjekt konkrétní či speciální).<sup>44</sup> Speciálním subjektem může být např. osoba vykonávající určitá zaměstnání či funkci nebo voják při výkonu služby. Jako příklad konkrétního subjektu pak můžeme uvést matku novorozeného dítěte ve smyslu § 142 TZ.

Pachatelem trestného činu vraždy může být kdokoliv, tedy kterákoliv fyzická osoba, která naplňuje výše uvedené znaky. Pachatelem vraždy může být i osoba právnická, a to podle § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TOPO“), který obsahuje taxativní výčet trestných činů, na něž se trestní odpovědnost právnické osoby nevztahuje, přičemž vražda, na rozdíl od zabití, ve výčtu zahrnuta není.

Základní otázkou bude otázka přičitatelnosti jednání právnické osobě za podmínek uvedených v § 8 TOPO, tedy jednání v jejím zájmu, jejím jménem nebo v rámci její činnosti. V případě jednání zaměstnanců nebo osob v obdobném postavení je k vyvození trestní odpovědnosti právnické osoby zapotřebí, aby zaměstnanec jednal na základě rozhodnutí či schválení nebo aby zaměstnanec k takovému jednání dostal pokyn od orgánů právnické osoby nebo vedoucích osob anebo proto, že orgány či vedoucí osoby neprovedly taková opatření, která měla provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména pokud neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců, nebo nebyla učiněna nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.<sup>45</sup> § 8 odst. 5 TOPO upravuje možnost tzv. exkulpace, tj. zproštění trestní odpovědnosti

---

<sup>43</sup> BRUCKNEROVÁ, E. *Trestní právo hmotné a procesní : obecná část*. 5. dopl. a přepr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 49. ISBN 978-80-280-0067-7.

<sup>44</sup> JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022. s 209. ISBN 978-80-7502-576-0.

<sup>45</sup> JELÍNEK, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – problémy a perspektivy*. Praha: Leges, 2019. s 274. ISBN 978-80-7502-351-3.

právnícké osoby, pokud tato vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby zabránila spáchání protiprávního činu.

Trestní odpovědnost právnícké osoby za trestný čin vraždy si můžeme představit u zdravotnického zařízení, typicky však nedojde ke splnění podmínek přičitatelnosti a bude se jednat spíše o individuální excesy zaměstnanců. K tomu dospěl také Nejvyšší soud v případě, který se odehrál v Havlíčkobrodské nemocnici (tzv. případ heparinového vraha), kdy nemocniční ošetřovatel systematicky aplikoval silné dávky léku heparin pacientům v bezvědomí, čímž je usmrtil. Nejvyšší soud ve věci potrdil tzv. exces zaměstnance, který jednal čistě z vlastního přesvědčení, a nikoliv v souvislosti s plněním jeho pracovních povinností. Podmínka přičitatelnosti zde tak naplněna nebyla.<sup>4647</sup>

### Subjektivní stránka

Posledním obligatorním znakem skutkové podstaty trestného činu je subjektivní stránka trestného činu. Subjektivní stránka obsahuje takové znaky, které charakterizují trestný čin z vnitřního pohledu pachatele, resp. z pohledu psychiky pachatele. Jako jediný obligatorní znak subjektivní stránky trestného činu uvádíme zavinění, mezi fakultativní znaky pak řadíme např. motiv, účel či záměr pachatele.<sup>48</sup> Zavinění definujeme jako psychický vztah pachatele k určitým skutečnostem, které zakládají trestný čin, resp. k poruše nebo ohrožení objektu trestného činu a k jednání, které toto porušení nebo ohrožení vyvolalo. U zavinění rozlišujeme dvě složky, a to složku vědění, která zahrnuje vnímání objektivní reality pachatelem a zároveň i představy pachatele o ní v době spáchání trestného činu a dále složku volní, vyjadřující vůli pachatele svým jednáním vyvolat určité skutečnosti.<sup>49</sup>

Rozlišujeme dvě formy zavinění. První je úmysl, kdy pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit škodlivý následek a chtěl tak učinit (tzv. přímý úmysl)<sup>50</sup> nebo pachatel věděl, že svým jednáním může takový škodlivý následek způsobit, a pro případ, že jej způsobí, s tím byl srozuměn (tzv. úmysl nepřímý)<sup>51</sup>. Druhou formou zavinění je nedbalost, při které absentuje složka volní, pachatel tedy buď věděl, že škodlivý následek může způsobit, ale bez přiměřených důvodů

<sup>46</sup> JELÍNEK, J.: *Trestní odpovědnost právníckých osob v České republice – problémy a perspektivy*. Praha: Leges, 2019. s 277. ISBN 978-80-7502-351-3.

<sup>47</sup> ZAORALOVÁ, P. *Může nemocnice vraždit*. Právní prostor [online]. 2019. [cit. 2.6.2022]. Dostupné z <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/muze-nemocnice-vrazdit-zamysleni-nad-pripravovanou-novelou-zakona-o-trestni-odpo-vednosti-pravnickych-osob>.

<sup>48</sup> BRUCKNEROVÁ, E. *Trestní právo hmotné a procesní : obecná část*. 5. dopl. a přepr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 53. ISBN 978-80-280-0067-7.

<sup>49</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 179-181. ISBN 978-80-7552-358-7.

<sup>50</sup> § 15 odst. 1 písm. a) TZ.

<sup>51</sup> § 15 odst. 1 písm. b) TZ.

spoléhal na to, že se tak nestane (tzv. nedbalost vědomá)<sup>52</sup>, anebo toto nevěděl, ačkoliv vědět měl a mohl (tzv. nedbalost nevědomá)<sup>53</sup>.

České trestní právo je založeno na odpovědnosti za zavinění, jedná se tedy o odpovědnost subjektivní, což je také vyjádřeno základní zásadou českého trestního práva *nullum crimen sine culpa* (bez zavinění není trestného činu).<sup>54</sup> § 13 odst. 2 TZ stanoví, že k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

U trestného činu vraždy je vyžadováno zavinění ve formě úmyslu, který směřuje k usmrcení jiného. Vražda může být spáchána jak v úmyslu přímém, tak nepřímém, příp. postačuje úmysl eventuální (způsobení škodlivého následku není pachatelovým přímým úmyslem, pachatel sleduje svým záměrem cíl jiný, ať už pro trestní právo relevantní či nerelevantní, přitom je však s tím, že při tomto může způsobit takový následek, srozuměn<sup>55</sup>).

Jak již bylo výše uvedeno, nepřímý úmysl je dán srozuměním pachatele se způsobením následku. Srozuměním rozumíme i pouhlé smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.<sup>56</sup> S nepřímým úmyslem je spojena situace, kdy je pachatel k danému následku lhostejný. Lhostejnost můžeme opět dělit na dva druhy, a to na lhostejnost pravou a nepravou, přičemž nepravá lhostejnost vyjadřuje lhostejnost pachatele k tomu, zda následek nastane nebo nenastane, ale s následkem počítá jako s možným a je s ním tedy smířen pro případ, že skutečně nastane. Toto právě vyjadřuje pachatelovo aktivní kladné stanovisko k danému následku, jelikož je smířen s tím, že k němu může dojít. Nepravou lhostejnost tedy spojujeme se srozuměním, a proto ji posuzujeme jako úmysl nepřímý.<sup>57</sup>

Úmysl se musí přímo vztahovat ke všem složkám skutkové podstaty, především pak k usmrcení jiného. Při zjišťování subjektivní stránky trestného činu není možné dospět k závěru ohledně alternativního vztahu pachatele k zamýšlenému následku.<sup>58</sup> Pokud by tedy pachatel směřoval k jinému následku a byla by při tomto jednání zároveň způsobena smrt, o trestný čin vraždy by se nejednalo.

---

<sup>52</sup> § 16 odst. 1 písm. a) TZ.

<sup>53</sup> § 16 odst. 1 písm. b) TZ.

<sup>54</sup> DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 25.10.2023]. ASPI\_ID KO40\_2009CZ. Dostupné z: [www.aspi.cz](http://www.aspi.cz). ISSN 2336-517X.

<sup>55</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 7. 2003, sp.zn. 7 Tdo 704/2003.

<sup>56</sup> § 15 odst. 2 TZ

<sup>57</sup> DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 25.10.2023]. ASPI\_ID KO40\_2009CZ. Dostupné z: [www.aspi.cz](http://www.aspi.cz). ISSN 2336-517X.

<sup>58</sup> Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 1968, sp. zn. 8 Tz 122/68.

### 2.1.2. Vražda podle § 140 odst. 1 TZ – vražda prostá

TZ rozlišuje vraždu na dva druhy – vraždu prostou upravenou v odst. 1 a vraždu premeditovanou v odst. 2.

Vražda prostá, nazývaná též jako situační vražda, afektvražda či vražda z okamžitého rozhodnutí<sup>59</sup>, je základní a nejmírněji trestnou skutkovou podstatou trestného činu vraždy. Prosté vraždy se pachatel dopustí tím, že úmyslně usmrtí jiného, a to bez rozmyslu či předchozího uvážení, na rozdíl od vraždy premeditované, což je právě důvodem pro uložení mírnějšího trestu. Prostá vražda se vyznačuje zbavením života jiné osoby v náhlém hnutí mysli, přičemž může jít o jednání v afektu, z náhlého popudu, impulzivně, z prudkého hnutí mysli, často pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek.<sup>60</sup> Zapotřebí je také zdůraznit, že pachatel prosté vraždy zároveň nejedná v omluvitelném hnutí mysli, tj. v silném rozrušení, strachu, úleku nebo zmatku anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, proto nebude takové jednání posuzováno dle ustanovení o zabití (§ 141 TZ).

Důvodová zpráva vymezuje jednání ve smyslu § 140 odst. 1 TZ negativně k rozmyslu, a to tak, že pachatel jedná v afektu nebo podobném stavu.<sup>61</sup> Pojem afekt můžeme definovat jako „*silný, bouřlivě a krátce probíhající citový stav, zpravidla doprovázený vegetativními reakcemi (zrudnutí, zblednutí, změna rytmu dechu atd.), mimickými projevy či zvláštnostmi hlasového projevu a gestikulací*“<sup>62</sup>, k němuž dochází na základě určitých vnějších nebo vnitřních podnětů, jimiž bývají určité neočekávané pro pachatele významné situace (např. ohrožení určitých cílů, hodnot nebo zájmů).<sup>63</sup> Jedná se o jistý druh prožívání, které se svou intenzitou u každého jednotlivce liší, a to především v závislosti na faktorech genetických i kulturně-sociálních (může jít např. o věk, zdravotní stav, rušivé vlivy, vzrušivost, frustrační toleranci, osobnost, schopnost emoční regulace nebo i nabuzení či únavu).<sup>64</sup>

Afekty mohou mít různou intenzitu. Dle toho rozlišujeme mezi afekty normálními (fyziologickými), které nejsou projevem duševní poruchy a představují přirozenou reakci na podnět určité intenzity a afekty vyšší intenzity, tj. afekty patologickými. Patologický afekt, nazývaný též jako afekt patický, je extrémně silný afekt, který je psychiatricky hodnocen jako krátkodobá psychóza, resp. porucha vědomí a vylučuje tak trestní odpovědnost ve smyslu nepřičetnosti dle § 26 TZ. Naproti tomu afekt fyziologický nepředstavuje chorobný stav psychiky

<sup>59</sup> BORČEVSKÝ, P. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023. s. 10. ISBN 978-80-7380-909-6.

<sup>60</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1864. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>61</sup> Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zvláštní část, § 138

<sup>62</sup> HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vydání. Portál. Praha 2000, s. 19. ISBN 80-7178-303-X.

<sup>63</sup> BORČEVSKÝ, P. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023. s. 10. ISBN 978-80-7380-909-6.

<sup>64</sup> HOŘÁK, J. *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10.

a nedosahuje zpravidla takové intenzity, aby vylučoval trestní odpovědnost, tj. nebudeme uvažovat o nepřičetnosti, resp. zmenšené přičetnosti dle § 27 TZ. Určitou výjimku by mohl představovat tzv. afekt nezvládnutelný, jehož důsledkem může být omezení či dokonce vymizení ovládajících schopností při zachování rozpoznávacích schopností. Takový afekt, byť není projevem duševní poruchy, může na svém vrcholu vykazovat podobné charakteristiky jako afekt patický a dalo by se zde tedy uvažovat o nepřičetnosti. Panuje však shoda, že nepřičetnost v důsledku fyziologického afektu bude spíše výjimkou.<sup>6566</sup>

Vražda prostá však není tzv. afektdeliktem. Afekt pachatele není obligatorním znakem skutkové podstaty vraždy prosté, proto § 140 odst. 1 TZ nebude dopadat jen na úmyslná usmrcení spáchaná v afektu, ale i na další jednání spáchaná bez rozmyslu.<sup>67</sup>

Typickým příkladem prosté vraždy mohou být nahodilé slovní střety, které následně přerostou ve fyzickou potyčku<sup>68</sup>, což dokládá např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 209/2021. V tomto případě byl obviněný uznán vinným pokusem zločinu vraždy podle § 21 odst. 1 k § 140 odst. 1 TZ, když poškozeného v nočních hodinách na chodníku vedoucím kolem tanečního klubu po předchozí slovní výměně názorů fyzicky napadl tím způsobem, že ho znenadáni, aniž by byl sám jakýmkoliv způsobem atakován, nejprve oběma rukama silně strčil do oblasti krku, což vedlo k pádu poškozeného na zem, kde ležel v poloze na zádech, tedy neschopen kohokoliv ohrozit, načež k poškozenému okamžitě přistoupil, a ačkoliv si musel být vědom té skutečnosti, že následným, nadmíru razantním až likvidačním způsobem, s ohledem na povrch, na kterém poškozený ležel, jej může usmrtit, s čímž musel být srozuměn, si nadskočil a ve výskoku, tedy plnou vahou svého těla, mu pravou nohou, kterou propnul, dupl na centrální část obličeje, čímž došlo ke zvrácení hlavy a prudkému nárazu její pravé strany na chodník tvořený z kamenných obdélníkových dlaždic, kdy po takto realizovaném útoku, v důsledku něhož poškozený okamžitě ztratil vědomí a zůstal bezvládně ležet, aniž by se zajímal o jeho zdravotní stav, z místa odešel a způsobil mu taková poranění, kterážto si vyžádala okamžitý transport poškozeného nejprve do Městské nemocnice XY, a posléze do Nemocnice XY a zároveň i následnou vysoce odbornou léčbu spojenou s hospitalizací a na to navazující dlouhodobou rehabilitací, kdy tímto útokem mohl být poškozený bezprostředně ohrožen na životě.<sup>69</sup>

---

<sup>65</sup> HOŘÁK, J. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. s. 35-47.

<sup>66</sup> ŽUKOV, I., HOŘÁK, J., FISCHER, S., PTÁČEK, R. *Zločiny v afektu – forenzní vyhodnocení – právní komentář. Česká a slovenská psychiatrie*, 2011, 107 (3), s. 172–178. [online] [cit. 31.10.2023]. Dostupné z [http://www.cspychiatr.cz/dwnld/CSP\\_2011\\_3\\_172\\_178.pdf](http://www.cspychiatr.cz/dwnld/CSP_2011_3_172_178.pdf).

<sup>67</sup> JELÍNEK, J. *O novém trestním zákoníku. Sborník příspěvků z mezinárodní konference Olomoucké právnické dny*, 2009. s. 75. ISBN 978-80-87212-21-9.

<sup>68</sup> BORČEVSKÝ, P. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023. s. 11. ISBN 978-80-7380-909-6.

<sup>69</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 4. 2021, sp. zn. 8 Tdo 209/2021.

### 2.1.3. Vražda podle § 140 odst. 2 TZ – vražda premeditovaná

Odstavec druhý ustanovení § 140 TZ upravuje vraždu premeditovanou, někdy též označovanou jako vražda kvalifikovaná<sup>70</sup>, coby samostatnou skutkovou podstatu trestného činu vraždy, která je však z hlediska své povahy skutkovou podstatou kvalifikovanou a která základní skutkovou podstatu podle § 140 odst. 1 TZ dopňuje a rozvíjí o zvláštní kvalifikační znaky vyjadřující vyšší míru úmyslného zavinění, což také zvyšuje její typovou závažnost.<sup>71</sup> Podle některých autorů se však jedná o samostatnou skutkovou podstatu základní v rámci trestného činu vraždy, nikoliv kvalifikovanou, jelikož premeditace základní skutkovou podstatu výrazně kvalitativně modifikuje.<sup>72</sup> Na základě rozmyslu či předchozího uvážení měl pachatel nad svým jednáním určitou vyšší míru racionální kontroly, příp. dokonce detailní promyšlení a naplánování svého jednání, než při spáchání vraždy situační. Jedná se tak o čin nebezpečnější, jelikož pachatel takového činu nejednal v afektu či podobném stavu, ale měl dostatečný prostor se s jistými pohnutkami motivujícími spáchání takového činu vypořádat, a i přesto úmyslně jiného usmrtil. Premeditovaná vražda je proto přísněji trestná, kdy TZ za spáchání premeditované vraždy ukládá pachateli trest odnětí svobody na dvanáct až dvacet let.

Podle Hořáka pojem premeditace popisuje volní jednání, které dle poznatků psychologie probíhá ve dvou rozdílných fázích, a sice fázi rozhodovací a realizační, přičemž pojem premeditace se primárně váže k fázi rozhodovací, při které probíhá volba člověka mezi vícero různými pohnutkami jako podněty působícími na psychiku člověka a ovlivňujícími jeho chování.<sup>73</sup> Premeditaci tak podle Hořáka můžeme definovat jako určitou „*myšlenkovou činnost pachatele, spočívající v hodnocení protichůdných motivací, která předchází a podmiňuje jeho rozhodnutí spáchat trestný čin, popř. i rozhodnutí spáchat jej určitým způsobem.*“<sup>74</sup> Jedná se tedy o vědomou psychickou aktivitu, určitý psychologický proces, kdy se pachatel vypořádává s různými variantami, které porovnává a hodnotí z hlediska svého budoucího jednání.

TZ upravuje dvě formy premeditace (premeditace v širším smyslu), a to ve formě rozmyslu (reflexe) a předchozího uvážení (premeditace v užším smyslu).<sup>75</sup> U obou těchto forem musí být

---

<sup>70</sup> JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 215. ISBN 978-80-7502-637-8.

<sup>71</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1868- 1869. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>72</sup> BORČEVSKÝ, P. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023. s. 11. ISBN 978-80-7380-909-6.

<sup>73</sup> HOŘÁK, J. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. s. 174.

<sup>74</sup> HOŘÁK, J. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. s. 176.

<sup>75</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1868. ISBN 978-80 7400-893-1.



samozřejmě přítomen úmysl pachatele, tedy že pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit smrt jiné osoby, a byl s takovým následkem minimálně srozuměn ve smyslu § 15 TZ.

## Rozmysl

Rozmysl spočívá v tom, že pachatel si náležitě zváží své jednání a na základě této úvahy následně přistoupí k úmyslnému usmrcení jiného, avšak pachatel svůj čin neplánuje ani nijak konkrétně či detailně nepromýšlí jako tomu je u předchozího uvážení. Důvodová zpráva k TZ definuje rozmysl jako „*velmi krátkou úvahu, při níž pachatel jedná uváženě, ale nikoli po předchozím uvážení*“.<sup>76</sup> Může se jednat o velmi krátkou úvahu, kde sice absentuje vyšší forma rozvahy, avšak pachatel velmi krátce a v průběhu vražedného děje (nebo jen s malým časovým odstupem) uvážil zásadní pro a proti, důsledky spáchání vraždy, příp. i prostředky ke spáchání vraždy, přičemž se na rozdíl od vraždy prosté nejedná o aktuální reakci na vyhrocenou situaci.<sup>77</sup> Můžeme tedy říci, že rozmysl představuje určitý rozlišovací moment mezi vraždou prostou podle § 140 odst. 1 TZ a premeditativní vraždou v užším smyslu, tj. vraždou spáchanou po předchozím uvážení.

Zopakují znění důvodové zprávy, která uvádí, že „*spáchání trestného činu s rozmyslem je odlišením od afektu a podobných stavů*“.<sup>78</sup> Z toho vyplývá, že důvodová zpráva vymezuje rozmysl negativně vůči afektu a popisuje jej jako určitý protiklad afektu. Rozmysl tedy z povahy věci nemůže existovat souběžně s afektem. Zajímavá je problematika konkurence jednání v rozmyslu a v afektu, kdy jedna z okolností střídá druhou. Pachatel vraždy spáchané s rozmyslem totiž nemusí jednat s rozmyslem po celou dobu trvání útoku, ale postačí, že rozmysl byl dán v části útoku, v jehož průběhu pachatel jednal zpočátku v afektu, který ale později odezněl. Může se jednat např. o situaci, kdy pachatel proti poškozenému zpočátku zaútočil v afektu, avšak poté zraněného poškozeného na určitou dobu opustil, přičemž v této době měl pachatel příležitost si uvědomit jak škodlivost svého jednání, tak i své další kroky a následně se k poškozenému vrátil a ve vražedném jednání již s racionální kontrolou pokračoval.<sup>79</sup> Anebo naopak si lze představit situaci, kdy pachatel sice jedná s rozmyslem, avšak pouze na začátku útoku, s tím, že trestný čin vraždy dokoná již v afektu. Podle Hořáka bude postačovat „*vyskytne-li se uvážené jednání kdykoli v průběhu trestného děje v takové formě, aby mělo pro způsobení trestněprávně relevantního*

---

<sup>76</sup> Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zvláštní část, § 138

<sup>77</sup> HOŘÁK, J. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. s. 194-195.

<sup>78</sup> Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zvláštní část, § 138

<sup>79</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. 8 Tdo 998/2015.

*následku (či bezprostřední hrozby takového následku) kauzální význam*<sup>80</sup> a tedy takové případy budou posuzovány jako jeden dokonáný trestný čin vraždy spáchané s rozmyslem dle § 140 odst. 2 TZ, neboť jinak by docházelo k situacím, kdy by byli nespravedlivě zvýhodňováni takoví pachatelé, kteří by dokonali vraždu v závěrečné fázi v afektu, ačkoliv celé jejich předchozí jednání bylo páčáno s rozmyslem.

Rozdílnou situací je případ tzv. poslední rozmluvy, který spočívá ve vyústění dlouhodobého konfliktu pachatele a poškozeného tím, že pachatel začne přemýšlet o usmrcení poškozeného. K usmrcení nicméně dochází až v afektu pachatele vyvolaném např. hádkou s poškozeným. Pachatel nebyl rozhodnutý poškozeného skutečně usmrtit, ale pouze nad touto možností uvažoval (jednalo se pouze o myšlenkovou činnost, nikoliv rozhodnutí) a k usmrcení poškozeného ho přiměl až zmíněný afekt. Takové jednání budeme posuzovat jako vraždu prostou podle § 140 odst. 1 TZ.<sup>81</sup>

Jako příklad vraždy s rozmyslem bych uvedla usnesení Nejvyššího soudu pod sp. zn. 8 Tdo 1298/2020. V daném případě obviněný po rozhovoru s poškozenou, která ho následně vyzvala k opuštění bytu, vzal nůž z kuchyňské desky, který ukryl v oděvu a přešel za poškozenou do další místnosti, kde ukrytou zbraň použil. Dle Nejvyššího soudu „*Předmětné jednání vykazuje znaky cíleného chování, které obsahovalo racionální činnost, při které k cíli obviněného, poškozenou usmrtit, směřovalo předchozí počínání spočívající v myšlenkovém procesu opatření si nože na kuchyňské lince, a jeho spojení si s možností jeho použití vůči poškozené.*“<sup>82</sup> Zásadní mezník je zapotřebí spatřovat v momentě, kdy se obviněný a poškozená nacházeli v jiné místnosti. Právě v okamžiku, kdy poškozený zůstal sám v místnosti, měl dostatek příležitosti si uvědomit nastalou situaci a patřičně zvážil své jednání, zvolil vhodné prostředky k provedení činu a zvážil rozhodné důsledky činu. Přesto se obviněný vybavil nožem a tento nato použil proti poškozené, čímž poškozenou úmyslně usmrtil. Z tohoto důvodu Nejvyšší soud dospěl k závěru, že byl naplněn znak rozmyslu jakožto kvalifikované formy úmyslu.

### **Předchozí uvážení**

Druhou formou premeditace je předchozí uvážení. Předchozí uvážení představuje vyšší formu rozmyslu, tedy důkladnější úvahu pachatele, kdy pachatel předem zvažuje rozhodující okolnosti činu a plánuje jeho provedení. Předchozí uvážení obvykle zahrnuje plán, tj. předem

---

<sup>80</sup> HOŘÁK, J. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. s. 197.

<sup>81</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1872. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>82</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 1. 2021, sp. zn. 8 Tdo 1298/2020.

utvořenou představu pachatele o průběhu spáchání vraždy. Jde zejména o rozhodující okolnosti provedení činu, výběr místa a času spáchání, volbu zbraně nebo jiného prostředku k provedení trestného činu, způsobu usmrcení oběti, a to včetně snahy minimalizovat možnost úspěšné obrany oběti apod.<sup>83</sup>

Od rozmyslu se předchozí uvážení odlišuje především svým časovým vymezením a vyšší intenzitou.<sup>84</sup> Předchozí uvážení nepředstavuje určitý mezník mezi jednáním spontánním (v afektu) a jednáním promyšleným jako tomu je u rozmyslu, ale spíše ještě vyšší kvalitativní úroveň rozmyslu. Vraždě po předchozím uvážení tedy předchází určitý delší a uváženejší myšlenkový postup, při kterém dochází k hlubšímu zamyšlení pachatele a k vytvoření výše zmíněného plánu. Proto zde bude zpravidla dobře patrné stádium přípravy trestného činu vraždy ve smyslu § 20 odst. 1 TZ. Naopak ale není vyžadováno, aby tato příprava zahrnovala každý drobný detail, ale postačuje obecné stanovení důležitých aspektů provedení činu. Tyto klíčové prvky lze následně upravovat během činu v souladu s konkrétními okolnostmi případu a vývojem situace.<sup>85</sup> Plán taktéž nemusí být nijak sofistikovaný a může být dokonce i nezpůsobilý k provedení činu, zejména vzhledem k úrovni intelektu, zkušenostem a vlastnostem pachatele. Stěžejní je skutečnost, že pachatel o činu přemýšlel, čin plánoval a následně uskutečnil jednání naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu vraždy, ač samotné usmrcení proběhlo jiným způsobem, než jaký si pachatel předem naplánoval.<sup>86</sup>

Jak jsem již výše uvedla, premeditativní vražda je z povahy věci čin nebezpečnější než vražda prostá, a to s ohledem na vyšší míru racionální úvahy pachatele ke spáchání trestného činu, a proto zákonodárce premeditovanou vraždu také přísněji trestá. Zákonodárce však nerozlišuje trestní postih u trestného činu vraždy spáchané s rozmyslem a trestného činu vraždy spáchané po předchozím uvážení, ač pachatel vraždy spáchané po předchozím uvážení je již i přes dostatečný časový prostor, ve kterém mohl uvážit závažnost svého plánovaného jednání, pevně rozhodnut úmyslně usmrtit jiného, zatímco pachatel jednající s rozmyslem může být stále ovlivněn momentální tíhou situace. Pachatel vraždy spáchané po předchozím uvážení je tedy dozajista společensky nebezpečnější, a proto se domnívám, že by taková skutečnost měla být v TZ promítnuta tak, aby zákonodárce trestal předchozí uvážení přísněji.

---

<sup>83</sup> HOŘÁK, J. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. s. 172.

<sup>84</sup> JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 552. ISBN 978-80-7502-576-0.

<sup>85</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1871. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>86</sup> HOŘÁK, J. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. s. 172.

Za příklad vraždy spáchané po předchozím uvážení bych uvedla usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 474/2018, ze dne 23. 5. 2018 ve kterém zároveň Nejvyšší soud stanovil, že pachatel může spáchat vraždu po předchozím uvážení i v případě, kdy byl ovlivněn návykovou látkou. Klíčové je, zda byl schopen i přes toto ovlivnění předem zohlednit všechny rozhodující okolnosti provedení činu, včetně zvolení místa a doby spáchání, použití zbraně nebo jiného prostředku pro úspěšné provedení činu. Soud předchozí uvážení obviněného spatřoval v tom, že se obviněný nožem ozbrojil poté, co po předchozí konfrontaci s poškozeným, po níž byl z baru vyveden, odešel domů, kde si vzal nůž a s ním se vrátil do baru, kde nejprve nenápadně monitoroval situaci a čekal na příhodný okamžik. Proto si sedl tak, aby mohl poškozeného neustále sledovat, a v momentě, který považoval za vhodný, přistoupil k poškozenému a na poškozeného zcela nečekaně nožem zaútočil. Nejvyšší soud potvrdil rozhodnutí odvolacího soudu s tím, že obviněný naplnil podmínky spáchání trestného činu vraždy po předchozím uvážení, jelikož své jednání realizoval až s určitým časovým odstupem (přibližně 20 minut) od doby, kdy k potyčce s poškozeným došlo, zvážil podstatné skutečnosti a rozhodl se poškozeného usmrtit nožem, jímž se doma pro ten případ ozbrojil a zároveň také vhodně zvolil místo činu. Je tedy zřejmé, že obviněný uvážil všechny podstatné skutečnosti, které následně realizoval.<sup>87</sup>

#### **2.1.4. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby**

V rámci této kapitoly bych se ráda věnovala odstavci 3 ustanovení § 140 TZ, kde nalezneme katalog tzv. okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, vztahující se k oběma typům vraždy, tedy jak vraždě prosté, tak premeditované. Oba typy vražd jsou tedy v případě, kdy k nim přistoupí některá z níže uvedených okolností, trestány stejnou sazbou. Jedná se o taxativní výčet okolností, které způsobují zpravidla podstatné zvýšení závažnosti a společenské škodlivosti činu, což také odůvodňuje zvýšení trestní sazby.

§ 140 odst. 3 TZ zní:

*„Odnětím svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2*

*a) na dvou nebo více osobách,*

*b) na těhotné ženě,*

*c) na dítěti mladším patnácti let,*

*d) na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci,*

*e) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,*

---

<sup>87</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 5. 2018, sp. zn. 8 Tdo 474/2018.

- f) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,
- g) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,
- h) opětovně,
- i) zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo
- j) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.“

### **Vražda na dvou nebo více osobách**

První okolností uvedenou v § 140 TZ odst. 3 písm. a) TZ je spáchání trestného činu vraždy podle odst. 1 i odst. 2 na dvou nebo více poškozených jedním skutkem, a to i za podmínek pokračování ve smyslu § 116 TZ. Podstatné je, aby k činu došlo jedním jednáním, tedy jedním skutkem. Jestliže by pachatel nejednal jedním skutkem, nýbrž dvěma nebo více samostatnými útoky, a tak postupně usmrtil dvě nebo více osob, půjde vždy o vícenásobný trestný čin vraždy a uplatnila by se tak zvláště přitěžující okolnost spáchání činu „opětovně“ podle písmene h) odst. 3 TZ.<sup>88</sup>

Co se týče zavinění, pak je zapotřebí, aby pachatel jednal v úmyslu (přímém či nepřímém) usmrtit více než jednu osobu, tj. o tomto následku věděl nebo s ním byl alespoň ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 srozuměn.

Úmyslné usmrcení těhotné ženy, a tím pádem i jejího nenarozeného dítěte, nebude posuzováno dle tohoto písmene, nýbrž podle písmene b). Jak jsem již nastínila v kapitole týkající se objektu trestného činu vraždy, lidský plod (nasciturus) není chráněn samostatně a nechápeme jej ještě jako samostatný předmět útoku. Tento je chráněn toliko skrze matku podle § 140 odst. 1, 2, 3 písm. b) TZ.<sup>89</sup>

---

<sup>88</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1872. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>89</sup> JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022. s 558-559. ISBN 978-80-7502-576-0.

### **Vražda na těhotné ženě**

Za těhotnou ženu je nutno považovat ženu od okamžiku nidace až do začátku porodu, tj. od momentu uhníždění oplodněného vajíčka v její děloze až do doby, než tento plod začne opouštět její tělo. K ukončení těhotenství nemusí vést pouze porod samotný, ale může k němu dojít i potratem, ať už samovolným či umělým. Podstatné je, že žena musí být těhotná od počátku jednání pachatele. Není významné, zda dojde k potratu v průběhu činu, před vznikem smrtelného následku nebo až důsledkem činu.

K otázce zavinění, TZ vyžaduje alespoň zavinění ve formě nedbalosti ve smyslu § 17 písm. b). Není podstatné, zda pachatel o těhotenství ženy věděl, ale stačí, že s ohledem na okolnosti případu toto věděl měl a mohl.<sup>90</sup>

### **Vražda na dítěti mladším patnácti let**

V souladu s § 139 ochrana přiznaná dítěti mladšímu patnácti let trvá pouze do dne předcházejícího patnáctým narozeninám, jelikož na své patnácté narozeniny již není dítětem „mladším patnácti let“. Na pachatele, který usmrtí dítě v den jeho patnáctých narozenin, se tak nebude tato okolnost vztahovat.

I ohledně této okolnosti platí požadavek zavinění alespoň ve formě nedbalosti, když není podstatné, zda pachatel o skutečnosti, že se jedná o dítě mladší patnácti let věděl, ale opět postačuje, že s ohledem na okolnosti případu toto věděl měl a mohl.<sup>91</sup>

### **Vražda na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci**

Pojem úřední osoba je vymezen v § 127 odst. 1 TZ. Jedná se o taxativní výčet osob, které jsou považovány za úřední osobu, tj. např. soudce, státní zástupce, prezident České republiky, poslanec nebo senátor Parlamentu České republiky, člen vlády, strážník obecní policie, notář při provádění úkonů v řízení o dědictví jako soudní komisař, finanční arbitr a jeho zástupce atd., pokud plní úkony státu nebo společnosti a používají při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů.

K činu musí dojít právě z důvodu, že oběť jakožto úřední osoba disponuje určitou pravomocí či svou pravomoc vykonala určitým způsobem. Podmínkou tedy je, že pachatel čin spáchá na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci. Pravomocí se rozumí oprávnění úřední osoby vykonávat veřejnou moc, tzn. autoritativně rozhodovat o právech a povinnostech

---

<sup>90</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1873. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>91</sup> Tamtéž.

jiných subjektů, přičemž je pro postavení úřední osoby charakteristický mocenský prvek, kdy subjekt, o jehož právech nebo povinnostech je rozhodováno, není v rovnoprávném postavení s rozhodujícím orgánem a obsah rozhodnutí tohoto orgánu nezávisí na vůli takového subjektu.<sup>9293</sup>

Stejně jako u předchozích dvou okolností i zde bude postačovat zavinění ve formě nedbalosti, pachatel tedy nemusí vědět, že se jedná o úřední osobu, ale postačuje, že to vědět měl a mohl.

Šámal ve svém komentáři také upozorňuje na situaci, kdy pachatel usmrtil úřední osobu sice formálně při výkonu pravomoci, ale z jiného důvodu, který s výkonem pravomoci nijak nesouvisí, přičemž může činit problém určit, zda v tomto případě bude tato okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby použita. Pro vraždu „pro výkon“ pravomoci na úřední osobě je požadován úmysl přímý, přestože samotný následek činu může být způsoben v úmyslu nepřímém. Pachatel ví, že oběť, kterou usmrcuje, je úřední osobou a zároveň svůj útok nutně chce uskutečnit právě z tohoto důvodu, ať už jakožto projev nesouhlasu se způsobem, jakým úřední osoba vykonává či vykonávala svou pravomoc, anebo z důvodu neshovívavosti pachatele k úředním osobám obecně.<sup>94</sup>

### **Vražda na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti**

Další okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby je případ, kdy pachatel spáchá trestný čin vraždy na osobě svědka<sup>95</sup>, znalce nebo tlumočnicka.

Podmínkou je, aby pachatel takovou osobu usmrtil „v souvislosti“ s výkonem její povinnosti. Tato okolnost nevyžaduje spáchání činu pouze „pro výkon“ jako tomu bylo u okolnosti předchozí, ale tuto podmínku rozšiřuje na pojem „v souvislosti“, který v sobě zahrnuje jak případy, kdy pachatel směřuje k zabránění výkonu povinností svědka, znalce nebo tlumočnicka, tak

---

<sup>92</sup> Tamtéž.

<sup>93</sup> DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 16.11.2023]. ASPI\_ID KO40\_2009CZ. Dostupné z: [www.aspi.cz](http://www.aspi.cz). ISSN 2336-517X.

<sup>94</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1874. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>95</sup> Osobu svědka chápeme jako jakoukoli fyzickou osobu, která svými smysly vnímala určitou událost, o níž podala nebo má podat svědectví před orgány veřejné moci. Pojem svědek musíme vykládat nejen v souvislosti s trestním řízením, tedy jako osobu, která svědčila či má svědčit v trestním řízení, ale zároveň sem zahrnujeme i svědky ve smyslu občanského soudního řádu, správního řádu, přestupkového zákona, daňového řádu a dalších mimotrestních předpisů, tzn. tato okolnost se týká všech osob majících v materiálním smyslu postavení svědka. Důležité je, že se jedná o postavení materiální, nebude tedy rozhodné, zda daná osoba měla procesní postavení svědka v rámci určitého řízení, ale za svědka ve smyslu § 140 odst. 3 písm. e) TZ považujeme i osobu, která ještě nemá procesní postavení svědka v řízení, avšak vnímala skutečnosti, jež mohou být podkladem pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení či jiných orgánů.

i případy, kdy pachatel jedná v reakci na výkon této povinnosti např. se záměrem se svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi pomstít.<sup>96</sup>

Povinnost svědka, znalce a tlumočnicka je třeba vykládat především v návaznosti na § 346 a § 347 TZ. Povinností svědka je především povinnost se na předvolání dostavit k soudu (příp. jinému orgánu) a vypovědět pravdu a nic nezamlčovat o okolnostech, které svědek osobně vnímal. V případě znalce jde především o povinnost podat pravdivý, nezkreslený a úplný znalecký posudek. Povinnost tlumočnicka pak spočívá v tlumočení nebo překladu z češtiny do cizího jazyka, jakož i tlumočení projevů hluchoněmých, neslyšících či hluchoslepých osob.<sup>97</sup>

Stejně jako u předchozí okolnosti, vraždu „v souvislosti“ s výkonem povinnosti výše definovaných osob pachatel musí spáchat v přímém úmyslu, přestože samotný následek činu může být způsoben v úmyslu nepřímém.

### **Vražda na zdravotnickém nebo podobném pracovníkovi**

Tato okolnost se vztahuje na zdravotnické pracovníky při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícímu k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiné osoby, které plní svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jejich zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou jim podle zákona (např. příslušníci policie ČR, hasiči, vojáci, plavčíci, a další).

Podmínkou pro použití této okolnosti je, aby k činu došlo při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví. To znamená bezprostředně při poskytování zdravotnické péče, a to jak v terénu, tak i v ambulanci nebo v nemocnici.<sup>98</sup> Tato okolnost se také použije nehledě na to, zda takovou osobu úmyslně usmrtil agresivní pacient nebo jiná osoba.

U této okolnosti pachatel nemusel vědět, že jde o osobu s postavením zdravotnického či podobného pracovníka, ale postačí, že tak vzhledem k okolnostem vědět měl a mohl, tedy zná skutkové okolnosti, ze kterých lze vyvodit, že jde o osobu, která vykonává svou povinnost směřující k záchraně či ochraně života, zdraví nebo majetku a že k usmrcení takové osoby přistoupil při výkonu její povinnosti, tzn. musí zde být alespoň eventuální úmysl a stejně tak i následek smrti musí být způsoben alespoň v nepřímém úmyslu.<sup>99</sup>

---

<sup>96</sup> DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 20.11.2023]. ASPI\_ID KO40\_2009CZ. Dostupné z: [www.aspi.cz](http://www.aspi.cz). ISSN 2336-517X.

<sup>97</sup> Tamtéž.

<sup>98</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 3. 2014, sp. zn. 6 Tdo 71/2014.

<sup>99</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1879. ISBN 978-80 7400-893-1.



## **Vražda pro rasovou či národnostní příslušnost nebo pro politické či náboženské přesvědčení**

§ 140 odst. 3 písm. g) TZ obsahuje další zvlášť přitěžující okolnost, kterou je vražda na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání. Jedná se o zvláštní pohnutku pachatele vztahující se k oběti vraždy a související s určitou formou nerovnosti a diskriminace výše uvedených skupin osob.

Pachatel je k útoku motivován rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou nebo jinou podobnou příslušností oběti k určité skupině lidí, která může být podle důvodové zprávy k TZ jak skutečná, tak i domnělá a není tedy rozhodující, zda pachatel takovou příslušnost, politické přesvědčení či vyznání své oběti znal nebo je v tzv. pozitivním skutkovém omylu, tj. pouze se mylně domnívá, že obět je příslušníkem některé z vyjmenovaných skupin osob (pachatel se domnívá, že vraždí osobu jiné rasy, než oběť ve skutečnosti je).

Z výše uvedeného vyplývá, že pachatel opět musí být ve vztahu k pohnutce v úmyslu přímém, přestože samotný následek činu může být způsoben v úmyslu nepřímém.<sup>100</sup>

## **Vražda spáchaná opětovně**

Trestný čin vraždy podle § 140 odst. 1 nebo odst. 2 TZ je spáchán opětovně, pokud je spáchán více skutky, tedy pokud pachatel spáchal dva a více trestných činů vraždy, a to v tzv. vícečinném souběhu. Zahrnujeme sem ale i situace, kdy se pachatel dopustí tzv. recidivy, tzn. že byl již v minulosti za takový čin pravomocně odsouzen nebo i potrestán, přičemž není ani podstatné, jaká doba uběhla od spáchání takového činu, příp. od předchozího odsouzení za něj.<sup>101</sup> Opětovně bude trestný čin vraždy spáchán i v případě, když se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen ve smyslu § 105 TZ. Z výše uvedeného plyne, že naplnění znaku opětovnosti není podmíněno předchozím formálním odsouzením pachatele, ale je vázáno na faktické spáchání trestného činu vraždy. Rozhodné také nebude, zda byl trestný čin vraždy dokonán nebo pachatel dospěl pouze do stádia pokusu či přípravy.<sup>102</sup>

Zapotřebí je upozornit na fakt, že dřívější praxe zahrnovala pod pojem opětovně též pokračování v trestné činnosti, přičemž současná judikatura pokračování pod pojem opětovně nezařazuje.<sup>103</sup>

---

<sup>100</sup> Tamtéž.

<sup>101</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 6 Tdo 84/2011.

<sup>102</sup> ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-807-8.

<sup>103</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1883. ISBN 978-80 7400-893-1.

Z hlediska zavinění opět postačí zavinění ve formě nedbalosti.

### **Vražda spáchaná zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem**

Dalším důvodem použití přísnější trestní sazby je spáchaní vraždy zvlášť surovým nebo zvlášť trýznivým způsobem, jakožto dva rozdílné způsoby, které jsou stanoveny alternativně, proto ke kvalifikaci podle § 140 odst. 3 písm. i) postačí naplnění jen jednoho z nich. Vražda může být spáchaná zároveň jak zvlášť surovým, tak i zvlášť trýznivým způsobem, což bude následně zvyšovat konkrétní stupeň závažnosti činu.<sup>104</sup>

Zvlášť surovým způsobem se rozumí provedení činu útokem vyznačujícím se extrémně vysokou mírou brutality, která je podstatně vyšší než pro běžné trestné činy vraždy, neboť v zásadě každý útok na lidský život je ze své podstaty surový. Typicky půjde o útoky spojené s ubíjením oběti a nápadnější devastací jejího těla (zároveň devastace těla až po usmrcení oběti příkladmo za účelem jednoduššího odklizení těla již nepovažujeme za zvlášť surový způsob usmrcení) – např. vražda může dvěma pachateli, kdy tito poškozenému zabalili hlavu do pláště a ukopali a rozdupali ji.<sup>105</sup> Podstatné je, že zvlášť surový útok zároveň nemusí vyvolávat zvýšenou trýzeň poškozeného.

Vražda je spáchaná zvlášť trýznivým způsobem, pokud byla oběť vystavena bolestem na hranici snesitelnosti trvajícím třeba i po kratší dobu nebo sice méně intenzivním, ale zato déle trvajícím, které velmi citelně zasahují celou osobnost poškozeného.<sup>106</sup> U zvlášť trýznivého způsobu usmrcení bude určující, na rozdíl od předchozího způsobu, subjektivní prožívání útoku obětí, tedy oběť první ranou ztratila vědomí, načež nebyla schopna vnímat následující útoky pachatele a znak tohoto způsobu tedy nebude naplněn, avšak by se dalo uvažovat o pokusu tohoto trestného činu.<sup>107</sup> Může se přitom jednat o působení fyzických nebo psychických útrap poškozenému, nejčastěji ale půjde o jejich kombinaci. Často uváděným příkladem je usmrcení vyhladověním nebo nedostatkem vody nebo pomalé usmrcování různými způsoby, kdy je oběť dlouhodobě rdoušena apod., jde tedy o mimořádně vystupňované útrapy poškozeného.

Opět bude postačovat zavinění ve formě nedbalosti, neboť pachatel si nemusí být vědom toho, že jde o zvlášť surový či trýznivý způsob, avšak vzhledem k okolnostem to vědět měl a mohl.

---

<sup>104</sup> ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-807-8.

<sup>105</sup> JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 217. ISBN 978-80-7502-637-8.

<sup>106</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. 11 Tdo 1374/2009.

<sup>107</sup> DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 22.11.2023]. ASPI\_ID KO40\_2009CZ. Dostupné z: [www.aspi.cz](http://www.aspi.cz). ISSN 2336-517X.

## **Vraždy ze zjištěného úmyslu nebo ze zavrženíhodné pohnutky**

Poslední okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby je vražda charakterizovaná zvláštními cíli a zároveň zvláštní pohnutkou, tj. v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.

Vraždy spáchaná v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch (někdy označovaná též jako loupežná vražda) spočívá zejména v úmyslu pachatele obohatit sebe nebo jiného tím, že se zmocní věci náležící oběti nebo formou odměny za spáchání vraždy (tzv. nájemná vražda), příp. i formou zmenšení dluhů pachatele<sup>108</sup> či získání dědictví po usmrceném<sup>109</sup>. Zároveň nehraje roli, zda pachatel majetkový prospěch skutečně získal či nikoliv, ale stačí, pokud k tomuto směřoval jeho úmysl.

Spáchání vraždy ve snaze zakrýt jiný trestný čin je případ, kdy pachatel poté, co dokoná jeden trestný čin, usmrtí jiného (poškozeného, svědka, spolupachatele, policistu apod.) ve snaze zabránit svému odhalení – pokud jde o svědka, může být jednání pachatele posouzeno jako zvlášť závažný zločin vraždy podle § 140 odst. 1 nebo 2, odst. 3 písm. e) i j), stejně tak v případě policisty pak budeme moci užít § 140 odst. 1 nebo 2, odst. 3 písm. d) i j). Usnadnění jiného trestného činu pak spočívá např. v usmrcení manžela poškozené, aby ji mohl znásilnit, tedy pachatel odstraňuje překážky, jež by mohly zabránit či ztížit spáchání daného činu nebo si vraždou zlepšuje podmínky pro spáchání jiného činu.

Co se týče jiné zavrženíhodné pohnutky, pak za tuto se považuje taková pohnutka, která odráží absolutní neúctu pachatele k hodnotě lidského života, jeho bezcitnost, nemorálnost, sexuální zvrácenost či zvrhlost. Šámal ve svém komentáři uvádí příklad vraždy z pomstychtivosti, z nudy či pro zábavu – např. vražda dítěte matkou a její následná sebevražda ve snaze pomstít se otci dítěte.<sup>110</sup>

Podobně jako u předchozích okolností, i zde musí pachatel být ve vztahu k jednání v přímém úmyslu, přestože samotný následek činu může být způsoben v úmyslu nepřímém.

### **2.1.5. Příprava vraždy**

V rámci tohoto pododdílu bych ráda ve stručnosti poskytla výklad k institutu přípravy trestného činu a následně bych se věnovala hranici mezi pouhým pojetím, resp. projevením myšlenky spáchat trestný čin vraždy a skutečnou přípravou vraždy.

---

<sup>108</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 7 Tdo 420/2016.

<sup>109</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 4. 2015, sp. zn. 6 Tdo 312/2015.

<sup>110</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 7 Tdo 1120/2013.

Odstavec 4 ustanovení § 140 TZ stanoví, že příprava trestného činu vraždy je trestná. Příprava trestného činu je prvním trestněprávně relevantním vývojovým stádiem trestného činu.<sup>111</sup> Na rozdíl od pokusu je příprava trestná pouze pokud TZ ve zvláštní části její trestnost u příslušného trestného činu stanoví. Obecně ji vymezuje § 20 odst. 1 TZ jako „*jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu (§ 14 odst. 3), zejména v jeho organizování, opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu, je přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvlášť závažného zločinu*“. Přípravu tedy chápeme jako úmyslné vytváření podmínek pro spáchání trestného činu, v našem případě konkrétně pro usmrcení jiného. Příprava je zároveň trestná podle stejné trestní sazby jako u toho zvlášť závažného zločinu, ke kterému směřovala, a to podle § 20 odst. 2 TZ, trestá se tedy stejně jako pokus nebo dokonáný trestný čin.

§ 20 odst. 1 také obsahuje možné formy přípravy, které jsou zde vyjádřeny pouze příkladem.

Pouhou myšlenku spáchat trestný čin, která je beztrestná v souladu se zásadou cogitationis poenam nemo patitur (za samotný úmysl spáchat trestný čin se netrestá, resp. myšlenky trestu nepodléhají), nelze interpretovat jako přípravu trestného činu. Toto platí i u projevu myšlenky spáchat trestný čin, není-li toto vyjádření samo o sobě trestné.<sup>112</sup> Právě onen mezník mezi beztrestným projevem myšlenky spáchat trestný čin a již trestně postižitelnou přípravou zvlášť závažného zločinu činí v praxi problémy. Tento mezník bych v následujících odstavcích ráda rozebrala, a to na základě dvou soudních rozhodnutí ohledně trestních kauz stejné právní kvalifikace, se zcela protichůdným výsledkem, k čemuž si vypůjčím rozhodnutí porovnávaná Vávrou.<sup>113</sup>

V prvním případě byl obviněný nejprve soudem prvního stupně uznán vinným přípravou zvlášť závažného zločinu vraždy podle § 20 odst. 1 a § 140 odst. 2 TZ, za což byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání osmi let. Jeho jednání spočívalo v požadavcích na zajištění osob nebo alespoň kontaktu na ně, a to během osobních schůzek nebo i telefonických hovorů, kteří by za finanční odměnu provedli fyzickou likvidaci jeho bývalé partnerky, přičemž tímto chtěl docílit, aby měl jejich nezletilého syna ve své péči, jelikož tuto obviněný považoval za nevyhovující s ohledem na stanovený rozsah styku s nezletilým.<sup>114</sup> Proti všem výrokům tohoto rozsudku

---

<sup>111</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 241. ISBN 978-80-7552-358-7.

<sup>112</sup> Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 10. 8. 2016, sp. zn. 20 Co 283/2016.

<sup>113</sup> VÁVRA, L., Příprava vraždy, *Právní prostor* [online]. [cit. 5.12.2023]. Dostupné z: <https://next.codexis.cz/literatura/LT106980?hash=match-0&citation=unit-39&citation=unit-40#unit-39>.

<sup>114</sup> Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 7 T 9/2016.

obviněný podal odvolání. Vrchní soud v Praze zrušil napadený rozsudek a zprostil obviněného obžaloby s tím, že skutkový děj, který tvoří základ obžaloby, se stal, ale nevykazuje znaky žádného trestného činu. Vrchní soud zejména argumentoval tím, že v řízení před soudem nebylo dostatečně prokázáno, že obžalovaný svůj úmysl obstatat si osobu, která za úplatu usmrtí jeho bývalou družku, začal také skutečně realizovat. Jednotlivé kroky obviněného tak nebyly dostatečně konkrétní na to, aby vykazovaly znaky přípravy ve smyslu § 20 odst. 1 TZ, a proto musel soud aplikovat zásadu in dubio pro reo a rozhodnout ve prospěch obviněného.<sup>115</sup> Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného dovolání, které Nejvyšší soud odmítl, jelikož podle něj jednání obviněného nedospělo ke konkrétní realizaci přípravného jednání, ale bylo jen projevem úmyslu spáchat trestný čin, který předchází přípravě, ale ještě její hranice nedosáhl, a proto není ještě trestným činem.<sup>116</sup>

Tuto kauzu bych ráda srovnala s druhým případem, o kterém rozhodoval usnesením Nejvyšší soud.<sup>117</sup> Tento spočíval v jednání obviněného, který na základě nesrovnalostí se svým obchodním partnerem (dále jen „poškozený“), jednak kvůli neshodám v oblasti homosexuální prostituce, jednak z důvodů vzájemných finančních nesrovnalostí a také z důvodu výpovědi ze svého pronajatého bytu, začal hovořit o tom, že ho musí zneškodnit, zabít a následně se dalších mužů (dále jen „svědek D.V.“ a „svědek J.P.“) dotazoval na jiné osoby, které by to dokázaly. Svědek D.V. z obavy o život poškozeného nabídl obviněnému spolupráci, že za úplatu najme na odstranění poškozeného svého otce, s čímž obviněný souhlasil a následně vyvíjel na svědka D.V. silný nátlak, aby toto uskutečnil. Svědek D.V. a svědek J.P. se obrátili na poškozeného a informovali jej o plánu obviněného. Následně svědek D.V. komunikoval s obviněným tak, že v obviněném vzbudil dojem probíhající vraždy. Obviněný zároveň potvrdil skrze facebookovou komunikaci, že skutečně má zájem, aby svědek D. V. zajistil prostřednictvím svého otce usmrcení poškozeného, což také potvrdil i v telefonickém hovoru, ve kterém přislíbil za vykonanou vraždu vyplatit odměnu ve výši 20.000 Kč až 30.000 Kč. Městský soud v Praze uznal obviněného vinným přípravou k zvlášť závažnému zločinu vraždy podle § 20 odst. 1 k § 140 odst. 2 TZ, za což byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání šesti let. Proti tomuto rozhodnutí podal obviněný odvolání, které jako nedůvodné Vrchní soud v Praze usnesením zamítl. Nato bylo obviněným podáno dovolání. Obviněný především namítal, že se žádného jednání, které by mohlo mít trestněprávní důsledky, nedopustil a že k vraždě nikdy nevydal žádný kategorický pokyn ani blíže nevymezil způsob provedení činu co do samotné techniky usmrcení poškozeného. Byl to naopak

---

<sup>115</sup> Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 10. 2016, sp. zn. 8 To 85/2016.

<sup>116</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. 8 Tdo 514/2017.

<sup>117</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 7. 2017, sp. zn. 4 Tdo 628/2017.

svědek D.V., kdo ho k takovému výroku motivoval a aktivně své služby nabízel, a to účelově pod vedením poškozeného, s cílem zajistit si podmínky pro možnost podat trestní oznámení a dosáhnout tak uvěznění obviněného. Tento svůj nápad svědek D.V. dle obviněného projektoval do myšlení obviněného, avšak tento se nikterak nevyznačoval konkrétním jednáním, přičemž zůstal pouze u slovních prohlášení.

Nejvyšší soud uzavřel, že s obviněným nelze souhlasit, že jeho jednání nedospělo do stádia přípravy trestného činu, neboť je sice pravdou, že obviněný nijak nevymezil způsob provedení činu, ovšem tuto okolnost nelze hodnotit v jeho prospěch tak, že by nepřekročil rámec pouhé myšlenky. K vraždě ani k jejímu pokusu nakonec nedošlo pouze z toho důvodu, že svědek D. V. neměl skutečně v úmyslu vraždu poškozeného u kohokoli objednat a toto předstíral s cílem záměr obviněného překazit. Šlo tak o zcela konkrétní jednání.

Oba případy jsou si skutkově velmi podobné, ač o těchto Nejvyšší soud rozhodl rozdílně. Z obou případů vyplývá, že vražda měla být spáchána za pomoci najaté osoby, kdy si obvinění na takové osoby opatřovali kontakty. V prvním případě však nebylo prokázáno, že by obviněný činil jakékoliv konkrétní kroky k usmrcení bývalé partnerky najatou osobou, ač bylo prokázáno, že tuto možnost zvažoval. Obviněný nesdělil žádné údaje o plánované oběti činu, nedomlouval se na ceně a fakticky ani žádnou osobu skutečně neoslovil, ale poslal pouze prázdnou SMS zprávu na telefonní číslo, které obržel jako kontakt na osobu, která by pro něj případně mohla vraždu partnerky zajistit. Nejvyšší soud proto uzavřel, že toto jednání nepřekročilo onu hranici ke skutečné přípravě vraždy. Naopak ve druhém případě kroky učiněné obviněným již tuto hranici překonaly, jelikož obviněný již zvolil konkrétní osobu, která pro něj čin vykoná, tato měla konkrétní informace o poškozeném a zároveň byla dokonce ujednána cena, za kterou k činu dojde. Podle Nejvyššího soudu skutečnost, že příprava nakonec nevedla k provedení zamýšlené vraždy pouze pro nedostatek skutečného úmyslu na straně osoby, která měla vraždu provést, nemůže obviněného zbavit odpovědnosti.

Můžeme uzavřít, že mezník toho, jaké jednání je postihnutelné ve stádiu přípravy, je obecně náročné určit a vyžaduje pečlivou analýzu a posouzení konkrétního skutkového stavu věci.

## **2.2. Trestný čin zabití podle § 141 TZ**

### *§ 141*

#### *Zabití*

*(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let.*

*(2) Odnětím svobody na pět až patnáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1*

*a) na dvou nebo více osobách,*

*b) na těhotné ženě, nebo*

*c) na dítěti mladším patnácti let.*

Trestný čin zabití, zařazený v hlavě první zvláštní části TZ na druhém místě v ustanovení § 141 TZ, je privilegovanou skutkovou podstatou úmyslného usmrcení člověka, kterého se pachatel dopustil vlivem jednoho ze dvou stanovených privilegujících důvodů, a to z důvodu silného rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli nebo pod vlivem předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného.

Podle důvodové zprávy k TZ dosavadní právní úprava často nereflektovala úroveň nebezpečnosti pachatele nebo morální zavrženíhodnost jeho jednání. Namísto toho se zaměřovala na odpovědnost za výsledek, tzn. za smrt člověka. Důvodová zpráva k TZ uvádí „*Je zřejmé, že dosavadní základní skutková podstata trestného činu vraždy není s to, postihnout rozdíly mezi úmyslným usmrcením, k němuž došlo na základě tzv. viktimologického zavinění, kdy poškozený sám svým zavrženíhodným jednáním vytváří kriminogenní situaci, ale není s to vystihnout ani mnohdy zásadní rozdíly ve skutkových okolnostech co do plánovitosti vraždy či naopak spontánnosti smrtícího útoku (srov. k tomu i novou úpravu vraždy podle 138 odst. 1 a 2 návrhu).*“<sup>118</sup> Z těchto důvodů TZ zavedl zcela novou skutkovou podstatu, jejímž cílem bylo zejména odlišit případy typově společensky méně škodlivé od případů úmyslného usmrcení podle § 140 TZ a zbavit tak pachatele jednající pod vlivem těchto privilegujících důvodů stigmatu vraha.<sup>119</sup>

Trestný čin zabití je také mírněji trestný, kdy TZ ukládá trestní sankci v podobě trestu odnětí svobody na tři až deset let. Odstavec druhý pak obsahuje okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, konkrétně pachatel bude potrestán trestem odnětí svobody na pět až patnáct let, spáchá-li tento čin na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě nebo na dítěti mladším patnácti let.

Byť dle § 14 odst. 3 TZ jde o zvlášt závažný zločin, příprava trestného činu zabití podle § 141 TZ, na rozdíl od trestného činu vraždy, nebude trestná, neboť její trestnost není u tohoto

---

<sup>118</sup> Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zvláštní část, § 139

<sup>119</sup> HOŘÁK, J. *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10.

trestného činu stanovena. Podle Hořáka stadium přípravy zde ani nepřipadá v úvahu, jelikož zákonodárce spatřuje v zabití za všech okolností spontánní afektdelikt.<sup>120</sup>

Stejně jako u předchozí skutkové podstaty bych se ráda v krátkosti zabývala statistikami a počtem zjištěných spáchání trestného činu zabití v České republice v předchozích letech. Z dostupných policejních statistik můžeme pozorovat, že trestný čin zabití je raritním trestným činem. Za rok 2023 bylo zjištěno spáchání pouze 1 trestného činu zabití. Za rok 2015-2022 pak bylo zjištěno spáchání pouze 5 případů trestného činu zabití, kdežto u trestného činu vraždy je toto číslo 1080 případů. Z toho vyplývá, že orgány činné v trestním řízení velmi zřídka spatřují v jednání pachatele vliv oněh privilegujících důvodů a přistupují tak ke kvalifikaci konkrétního skutku jako trestného činu zabití velmi omezeně.<sup>121122</sup>

Ač se výše uvedený výklad k jednotlivým znakům skutkové podstaty trestného činu vraždy použije i pro trestný čin zabití, považuji za nezbytné si alespoň ve stručnosti rozebrat obligatorní znaky skutkové podstaty trestného činu zabití. Následně se budu věnovat také jednotlivým privilegujícím okolnostem.

### **2.2.1. Skutková podstata zabití**

Jak již bylo uvedeno, skutková podstata trestného činu je souhrnem jeho obligatorních i fakultativních typových znaků, které vyjadřují škodlivost daného druhu trestného činu pro společnost a zároveň určují, o který trestný čin jde. Zabití je privilegovanou skutkovou podstatou k trestnému činu vraždy, která se v obligatorních znacích skutkové podstaty liší především subjektivní stránkou trestného činu.

#### **Objekt**

Objektem trestného činu zabití je, stejně tak jako u trestného činu vraždy, lidský život a předmětem útoku tedy může být pouze živý člověk. S ohledem na shodnost výkladu si dovolím odkázat na pododíl 2.1.1. mé práce, kde je problematika objektu podrobně rozebrána.

#### **Objektivní stránka**

Objektivní stránka zabití, opět obdobně jako u vraždy, je vymezena způsobením následku, kterým je usmrcení člověka. K usmrcení však v tomto případě musí dojít za situace, kdy je

---

<sup>120</sup> HOŘÁK, J. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. s. 264.

<sup>121</sup> Statistické přehledy kriminality za roky 2014-2023. Policie České republiky [online]. [cit. 7.2.2024]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx?q=Y3BpPTE%3d>.

<sup>122</sup> KOHÚT, P. *Rozdíl mezi trestným činem vraždy a zabitím*. Právní prostor [online]. 2014. [cit. 7.12.2023]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozdil-mezi-trestnym-cinem-vrazdy-a-zabitim>.



pachatel ve stavu silného rozrušení vyvolaného strachem, úlekem, zmatkem nebo jiným omluvitelným hnutím mysli, anebo pokud je toto usmrcení důsledkem předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného. Usmrtit jiného je možné jak v okamžiku, tak zároveň i postupným dlouhodobým jednáním, avšak u zabití z povahy věci půjde obvykle o rychlé a impulzivní jednání pachatele.<sup>123</sup> Znovu si dovoluji odkázat na výklad poskytnutý v rámci vraždy v pododdílu 2.1.1. mé práce.

## Subjekt

Pachatelem trestného činu zabití může být kdokoliv, tedy kterákoliv fyzická osoba, která naplňuje potřebné znaky. Zdůrazním, že pachatelem trestného činu zabití může být pouze člověk, nikoliv osoba právnická, odlišně od trestného činu vraždy, což vyplývá jak z § 7 TOPO, který obsahuje taxativní výčet trestných činů, na které se trestní odpovědnost právnické osoby nevztahuje, tak i z povahy tohoto trestného činu, jelikož zde hraje roli určitý psychický stav pachatele.

## Subjektivní stránka

U trestného činu zabití je stejně jako u předcházející skutkové podstaty vyžadováno zavinění ve formě úmyslu, který směřuje k usmrcení jiného. Zabití může být spácháno jak v úmyslu přímém, tak nepřímém, který je dán srozuměním pachatele se způsobením následku, tj. usmrcení jiného člověka.<sup>124</sup>

Odlišně od vraždy, u zabití musí k úmyslnému zavinění přistoupit i další fakultativní znaky charakterizující subjektivní stránku trestného činu, a to některá z výše uvedených privilegujících okolností, které můžeme rozdělit na dva samostatné okruhy. První okruh představují případy, kdy pachatel jedná v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli (tzv. afektdelikt), druhý okruh pak představuje jednání pachatele v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného (tzv. provokace).<sup>125</sup>

### 2.2.2. Afektdelikt

První okruh privilegujících okolností trestného činu zabití představuje silné rozrušení pachatele, které je vyvoláno ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli.

Šámal silné rozrušení pachatele definuje jako „*duševní stav, při němž pachatel jak vnitřně, tak i zpravidla navenek vykazuje značné emoční vzrušení či neklid ovlivňující jeho další jednání*“

<sup>123</sup> BORČEVSKÝ, P. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023. s 16. ISBN 978-80-7380-909-6.

<sup>124</sup> BORČEVSKÝ, P. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023. s 20. ISBN 978-80-7380-909-6.

<sup>125</sup> HOŘÁK, J. *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10.

a projevující se v průběhu činu, a to bez ohledu na to, zda se na takovém rozrušení podílí nervová labilita či přímo duševní porucha pachatele (tzv. psychické predispozice), anebo je příčinou silného rozrušení pouze vlastní strach, úlek, zmatek nebo jiné omluvitelné hnutí mysli“<sup>126</sup>, přičemž vychází z usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 7 Tdo 793/2010. Jedná se o vystupňované emotivní prožitky, které sice nutně neovlivňují příčetnost pachatele, ale vedou ke značnému zúžení vědomí pachatele a oslabení možnosti sebeovládání, jelikož především ovlivňují jeho schopnost racionálně uvažovat.<sup>127</sup>

Stav silného rozrušení vzniká náhle a prudce, jakožto reakce na extrémní situace, ale může se také kumulovat postupně a trvat i delší dobu (v podobě afektu protahovaného nebo chronického) jako následek negativních faktorů působících na psychiku pachatele, např. při narůstajících obavách o život při pronásledování.<sup>128</sup>

Jak jsem již k afektu uvedla v pododdíle 2.1.2. týkajícím se vraždy prosté, tento stav se projevuje zvláštním chováním, které často doprovázejí neurovegetativní projevy, které mohou být spojeny i s fyziologickými změnami organismu (např. zvláštní gestikulace, zatínání rukou v pěst, změna projevu, zrudnutí, zblednutí, změna rytmu dechu) a především emotivně vyhoceným jednáním pachatele.<sup>129</sup>

Jednání v silném rozrušení má charakter omluvitelného hnutí mysli, tedy takového, které má sice podobu nepřiměřené reakce, avšak je do jisté míry lidsky pochopitelné. Z tohoto důvodu bude jednání pachatele posuzováno ne sice jako beztrestné, nýbrž jako výrazně méně závažné v porovnání s trestným činem vraždy, což právě odůvodňuje nižší trestnost takového jednání.<sup>130</sup> Právě znak omluvitelnosti je klíčovým prvkem, který trestný čin vraždy podle základní skutkové podstaty podle § 140 odst. 1 TZ a trestný čin zabití odlišuje, neboť samotné silné rozrušení obvykle pachatel pociťuje i při páchání vraždy. Tato omluvitelná hnutí mysli zároveň musejí být vyvolána v reakci na určité mimořádně intenzivní a závažné podněty (např. závažná obava o život svůj či život blízké osoby). Takovým podnětem proto zásadně nebude např. krádež majetku pachatele, byť k ní došlo v minulosti již vícekrát.<sup>131</sup>

---

<sup>126</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1902. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>127</sup> HOŘÁK, J. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. s. 259.

<sup>128</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1902. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>129</sup> Tamtéž.

<sup>130</sup> DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 27.11.2023]. ASPI\_ID KO40\_2009CZ. Dostupné z: [www.aspi.cz](http://www.aspi.cz). ISSN 2336-517X.

<sup>131</sup> JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 223. ISBN 978-80-7502-637-8.

Důležité je také zdůraznit, že musí jít o lidsky pochopitelné reakce pachatele na určitý mimořádný podnět. Nejvyšší soud k tomuto dovedl, že pojem omluvitelné hnutí myslí nemůžeme spojovat s případy, kdy si pachatel silné rozrušení přivodil v důsledku vlastního protiprávního či morálně zavrženíhodného jednání (např. pachatel zaútočí na policistu při útěku po spáchání jiného trestného činu).<sup>132</sup>

Jako příčinu takového silného rozrušení TZ uvádí strach, úlek, zmatek nebo jiné omluvitelné hnutí myslí. K tomu judikatura dovozuje, že pod pojem jiné omluvitelné hnutí myslí můžeme podřadit např. případ, kdy je silné rozrušení pachatele vyvoláno soucitem s trpícím člověkem, žalem nad ztrátou blízké osoby nebo zoufalstvím z bezvýhodných osobních poměrů, popř. i duševní stavy vyvolané somatickými příčinami, např. silnou bolestí, vyčerpáním, vyhladověním či dehydratací.<sup>133</sup> K tomuto např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 9. 2012, sp. zn. 5 Tdo 932/2012, dle kterého pod pojem silné rozrušení lze podřadit taktéž jednání ze žárlivosti, a to pouze v případech existence úzkého vzájemného vztahu, založeného na pevných citových vazbách, který má dlouhodobý charakter a je objektivními okolnostmi prokazatelný (např. uzavřené manželství, partnerské soužití).

Naopak pod pojem silné rozrušení, které je omluvitelným hnutím myslí, nelze podřadit rozrušení vyvolané hněvem, vztekem, žárlivostí, sexuální touhou, závistí, atp., a proto silné rozrušení např. ze vzteku nebo hněvu na základě jednání, které je pachateli nepříjemné, ale je v souladu se zákonem, nemůže privilegovaně posoudit jako zabití podle § 141 TZ<sup>134</sup> – např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 5 Tdo 168/2012: „*silné rozrušení vyvolané hněvem nebo vztekem jen na základě předchozího vlastního jednání sexuálně deviantního pachatele, které je mu nepříjemné (pachatel se po pohlavním aktu s poškozenou cítil v depresi, protože si vyčítal způsob svého chování), nelze podřadit pod pojem silné rozrušení ve smyslu § 141 odst. 1 tr. zákoníku*“.

Strachem rozumíme zejména obavu pachatele o svůj život nebo zdraví či obavu o život nebo zdraví jiného. Může se však jednat i o obavu z utrpení jiné vážné újmy (např. ze znásilnění, ztráty živobytí nebo svobody).<sup>135</sup> Můžeme tedy shrnout, že jde o určitou negativní emoci, typicky s neurovegetativním doprovodem, jakožto reakci na určité nebezpečí či ohrožení.

---

<sup>132</sup> Usnesení Nejvyššího soudu v ČR ze dne 30. 9. 2011, sp. zn. 6 Tdo 1063/2011.

<sup>133</sup> HOŘÁK, J. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. s. 261.

<sup>134</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1903-1904. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>135</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1902. ISBN 978-80 7400-893-1.

Jednání ze strachu ve smyslu omluvitelného hnutí mysli může být velmi blízké jednání za okolností vylučujících protiprávnost, tj. jednání v nutné obraně či v krajní nouzi, přestože mají odlišné důsledky z hlediska trestní odpovědnosti. Pod jednání ve strachu budeme podřazovat i některé případy excesu (vybočení) z nutné obrany či krajní nouze - zabití ze strachu nemusí být spácháno pouze v případech, kdy se pachatel poškozeného obává jako útočníka, ale může k němu dojít i např. v případě, usmrtí-li pachatel v panice jinou osobu při přírodní katastrofě, s cílem se sám zachránit.<sup>136</sup>

Úlek a zmatek jsou pak duševní stavy pachatele, které se projevují v jeho ukvapeném a zbrklém jednání. Jde o tzv. zkratkovité reakce bez konkrétní představy, kdy pachatel spontánně reaguje na silný a nenadálý podnět či se snaží uniknout z momentální pro něj subjektivně nesnesitelné situace, která mu znemožňuje nebo podstatným způsobem znesnadňuje orientaci a správný úsudek.

### 2.2.3. Provokace

Druhý alternativní okruh privilegujících okolností trestného činu zabití představuje tzv. provokace, tedy skutečnost, že se pachatel úmyslného usmrcení dopustil v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného. Jak jsem již naznačila výše, jedná se o samostatnou privilegující okolnost odůvodňující kvalifikaci činu pachatele podle ustanovení o zabití, a to i přesto, že se pachatel nedopustil zabití v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli, ale právě pro předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného, jelikož „na vlastním stavu mysli pachatele, která byla ovlivněna předchozím zavrženíhodným jednáním poškozeného, z hlediska jeho rozrušení v době činu nezáleží.“<sup>137</sup>, i když lze říci, že v praxi půjde často o kombinaci obou privilegujících okolností.

Hořák předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného definuje jako „vědomé a úmyslné chování poškozeného, které je z hlediska etických měřítek společnosti mimořádně zlé, zraňující a pro druhé ponižující či působící anebo hrozící způsobit závažnou újmu na právech fyzických osob“<sup>138</sup>, přičemž půjde o útoky proti zájmům chráněným TZ, zejména proti životu, zdraví, svobodě a důstojnosti, ač TZ nevyžaduje, aby provokace spočívala v jednání naplňující znaky trestného činu ani přestupku. Může jít o násilné útoky proti fyzické integritě či psychické týrání a ponižování (např. různé druhy šikany, domácí násilí, útisk, vydírání, znásilnění, závažné porušování domovní svobody, atp.). Zároveň musí jít o provokaci mimořádné intenzity, např.

---

<sup>136</sup> HOŘÁK, J. *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10.

<sup>137</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. září 2010, sp. zn. 8 Tdo 1115/2010.

<sup>138</sup> HOŘÁK, J. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. s. 269.

pouhé verbální útoky, obvyklá fyzická napadení nebo útoky poškozeného proti majetku pachatele (mimo výjimečné případy majících za následek ohrožení existenční jistoty postiženého), nebude možné pokládat za zavrženíhodné jednání poškozeného ve smyslu § 141 odst. 1 TZ, neboť toto se vyznačuje právě takovým jednáním poškozeného, které je v příkrém rozporu s morálkou a svědčí o morální zvrhlosti, bezcitnosti, bezohledném sobectví a neúctě poškozeného k ostatním osobám nebo společnosti.<sup>139</sup>

Zavrženíhodné jednání musí časově předcházet útoku pachatele (avšak pachatel nemusí poškozeného usmrtit bezprostředně po provokaci poškozeného) a musí být zachována jednoznačná, úzká a pevná příčinná souvislost mezi provokativním jednáním a činem pachatele tak, aby provokace představovala zásadní pohnutku pachatele trestného činu zabití. Zároveň se provokace musí dopustit právě a jen poškozený, který je následně předmětem útoku pachatele trestného činu zabití, nikoli třetí osoba. Naopak ale zavrženíhodné jednání může směřovat i proti osobě odlišné od pachatele, typicky osobě pachateli blízké (např. proti pachatelově sestře, jak představím v případě níže).<sup>140</sup>

#### **2.2.4. Trestný čin zabití a nutná obrana**

V rámci této kapitoly považuji za žádoucí se v krátkosti věnovat také problematice excesů z nutné obrany, neboť pod zabití též můžeme podřazovat právě případy excesů z nutné obrany podle § 29 TZ, a to jak intenzivní excesy z nutné obrany (obrana byla zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku) tak i excesy extenzivní (útok na právem chráněný zájem přímo neohrožil či již netrval).

Jak jsem již uvedla, jednání naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu zabití může být velmi blízké jednání za okolností vylučujících protiprávnost, tj. jednání v nutné obraně či v krajní nouzi, přestože mají odlišné důsledky z hlediska trestní odpovědnosti. Může se jednat např. o případy, kdy pachatel pocítoval vážné obavy o svůj život v důsledku útoku jiného či v důsledku určitého nebezpečí a v silném rozrušení, jež u něho takto nastalo, úmyslně usmrtil jiného, přestože již útok skončil či již nebezpečí pominulo.<sup>141</sup>

Tomuto se věnoval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 18. 9. 2012, sp. zn. III. ÚS 3395/10, ve kterém Ústavní soud zdůrazňuje potřebu rozlišovat mezi dvěma kategoriemi případů při aplikaci privilegovaných skutkových podstat. Zaprvé je o případy, kdy pachatel reaguje na příkoří ze strany poškozeného s časovým odstupem a typicky po předchozím uvážení. V těchto situacích

---

<sup>139</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 557. ISBN 978-80-7552-358-7.

<sup>140</sup> BORČEVSKÝ, P. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023. s 19. ISBN 978-80-7380-909-6.

<sup>141</sup> ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-807-8.

Lze použití privilegované skutkové podstaty připustit pouze tehdy, pokud jednání poškozeného bylo mimořádně zlé, zraňující, ponižující nebo hrozící závažnou újmu z hlediska společenských etických měřítek. Zadruhé pak jde o případy, kdy pachatel reaguje bezprostředně na nevyprovokovaný závažný fyzický útok poškozeného, který se svojí intenzitou vymyká běžným potyčkám, tj. útok surový, bolestivý, který citelně ohrožuje fyzickou integritu napadeného. V případě, že napadená osoba v reakci na uvedený útok překročí meze nutné obrany a dojde k usmrcení útočníka, budeme moci uvažovat o aplikaci privilegovaných skutkových podstat.

Posuzování hranice mezi nutnou obranou a zabitím nalézáme i v judikatuře Nejvyššího soudu, k tomu bych ráda uvedla poměrně kontroverzní usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. 6 Tdo 984/2019.

Ve stručnosti šlo o případ, kdy Krajský soud v Praze uznal obviněnou vinnou trestným činem zabití podle § 141 odst. 1 TZ a uložil jí trest odnětí svobody v trvání tří roků, jehož výkon podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání pěti roků. Obviněná poté, co uslyšela zvuky potyčky mezi svou sestrou a bratrem, vylezla nahoru na seník, kde uviděla bratra jak nad sestrou, která ležela na boku, klečí s nožem v pravé ruce. Bratra povalila na zem, vytrhla mu nůž a následně mu opakovaně zasadila nejméně třináct bodnořezných ran do oblasti krku, čímž ho usmrtila.<sup>142</sup> Za důležité také považuji zmínit, že původně bylo policejním orgánem zahájeno trestní stíhání pro spáchání trestného činu vraždy dle § 140 odst. 1 TZ. Během vyšetřování však státní zástupce změnil kvalifikaci na zabití podle §141 odst. 1 TZ.<sup>143</sup>

Proti rozhodnutí Krajského soudu se odvolala obviněná i státní zástupce v neprospěch obviněné. Obviněná uvedla, že ve svém jednání spatřuje nutnou obranu, přičemž, jak zároveň vyplývá i ze znaleckých posudků, byla v okamžiku útoku ve stavu vystupňovaného afektu, kdy nebyla schopna ovládat své jednání ve smyslu, zda poškozeného pouze znehybní, poraní či usmrtí a zároveň uvedla, že jejím úmyslem nebylo usmrcení bratra, nýbrž obrana sestry. Vrchní soud v Praze rozsudek Krajského soudu zrušil a nově rozhodl tak, že obviněnou zprostil obžaloby a jednání obviněné posoudil jako nutnou obranu ve smyslu § 29 TZ. Odvolací soud zdůraznil, že pokud pachatel fyzicky napadne osobu na jiného útočící za okolností svědčících o tom, že k útoku na tuto třetí osobu dochází nebo má dojít za použití nože, tak takové jednání pachatele ze strachu a úleku jako omluvitelného hnutí myslí, a navíc i v důsledku předchozího zavrženíhodného

---

<sup>142</sup> Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 7 T 44/2018.

<sup>143</sup> TEXTL, D., Vražda? Zabití? Nebo ani to ne?. *Právní prostor* [online] [cit. 5.12.2023]. Dostupné z: <https://next.codexis.cz/literatura/LT124582?citation=unit-6#unit-6>

jednání poškozeného, je velice blízké jednání z obavy z přímo hrozícího nebo trvajícího útoku (znaky nutné obrany) a může nastat za obdobné situace.<sup>144145</sup>

Proti rozhodnutí Vrchního soudu v Praze podal nejvyšší státní zástupce dovolání, ve kterém zejména uvedl, že jednání obviněné je zapotřebí posuzovat jako exces z nutné obrany, a to jak extenzivní, tak intenzivní, neboť nejenže útok poškozeného v době jednání obviněné již netrval, ale navíc počet bodnořezných ran je třeba hodnotit jako zcela zjevně nepřiměřený předchozímu způsobu útoku. Nejvyšší soud ve výše uvedeném usnesení potvrdil názor odvolacího soudu a konstatoval, že je při posuzování třeba přihlídnout k předchozím zkušenostem obžalované, fyzické převaze poškozeného, coby muže nezdráhajícího se použít velice hrubé násilné jednání, a to i za použití zbraně. Podle Nejvyššího soudu útok poškozeného nepominul ani v momentě, kdy jej obviněná povalila a znemožnila mu další pohyb, neboť útok je ukončen až v okamžiku, kdy další nebezpečí ze strany útočníka již nehrozí. Proto se o extenzivní exces ze strany obviněné nejednalo, jelikož útok v době jednání obviněné trval. Ohledně intenzivního excesu se Nejvyšší soud vyjádřil obdobně tak, že „*je třeba brát v potaz jednak možnou fyzickou převahu poškozeného, jednak nevědomost obviněné o přesném zdravotním stavu své sestry, a to vše za situace odehrávající se v seníku bez přítomnosti dalších osob, se ztíženými možnostmi útěku a zhoršenými světelnými podmínkami*“<sup>146</sup>, proto je jednání obviněné zapotřebí hodnotit právě jako jednání přiměřené způsobu útoku. Zároveň Nejvyšší soud doplnil, že pokud tuto otázku nelze zjistit zcela bezpečně, je nutné vycházet ze zásady *in dubio pro reo*.

### **2.2.5. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby**

V druhém odstavci ustanovení § 141 TZ nalezneme pouze tři okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, konkrétně jde o zabití spáchané na dvou nebo více osobách, zabití spáchané na těhotné ženě a zabití spáchané na dítěti mladším patnácti let. Z taxativního výčtu můžeme pozorovat, že tento je výrazně stručnější než u trestného činu vraždy, a to především s ohledem na povahu trestného činu zabití, který se vyznačuje požadavkem existence jednoho ze dvou výše popsaných privilegujících důvodů - prvkem obecné omluvitelnosti hnutí mysli pachatele a pohnutkou spáchání činu v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného.

---

<sup>144</sup> VÁVRA, L. Nutná obrana nutné obrany - II. část. *Právní prostor* [online] [cit. 5.12.2023]. Dostupné z: <https://next.codexis.cz/literatura/LT119118?dokumentVyras=nutn%C3%A1+obrana+&pravyPanel=nalezky&hash=match-0&citation=unit-1#unit-1>.

<sup>145</sup> Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. 7 To 24/2019.

<sup>146</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. 6 Tdo 984/2019.

Vzhledem k tomu, že uvedený výčet okolností odpovídá okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby při spáchání trestného činu vraždy dle § 140 odst. 3 písm. a) až c) TZ, dovoluji si odkázat na pododdíl 2.1.4. této práce, kde k jednotlivým okolnostem poskytuji výklad.

### **2.3. Vražda nebo zabití – kvalifikační problém**

Privilegovaná skutková podstata trestného činu zabití podle § 141 TZ je hojně využívána pachateli těch nejzávažnějších trestných činů, kteří ve svých odvoláních, příp. dovoláních často argumentují tím, že se činu dopustili v silném rozrušení z omluvitelného hnutí mysli. Naproti tomu státní zástupci a zároveň i soudy kladou na prokázání oněch privilegujících okolností z mého pohledu až extrémní nároky. Jak také plyne z dostupných údajů ze statistických ročenek kriminality vedené Ministerstvem spravedlnosti<sup>147</sup>, soudy uznávají pachatele vinnými trestným činem zabití jen velmi omezeně.

Níže bych ráda předložila konkrétní případ, kde došlo ke změně právní kvalifikace, jež jsem získala na základě mé žádosti o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Pachatel byl nejprve Krajským soudem v Ostravě uznán vinným zvláště závažným zločinem vraždy podle § 140 odst. 2, 3 písm. a) TZ, následně došlo ke zrušení tohoto rozhodnutí Vrchním soudem v Olomouci, který nově rozhodl tak, že změnil právní kvalifikaci a uznal obviněného vinným zvláště závažným zločinem zabití podle § 141 odst. 1, 2 písm. a) TZ. Nato Nejvyšší soud rozsudek Vrchního soudu zrušil a přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. V této věci se tedy budu věnovat této změně právní kvalifikace a argumentaci soudů.

Jak jsem již popsala, v prvním případě byl obviněný nejprve Krajským soudem v Ostravě uznán vinným zvláště závažným zločinem vraždy podle § 140 odst. 2, 3 písm. a) TZ. Obviněný osobně a dobrovolně pečoval o svou těžce nemocnou manželku – poškozenou N.K. Tato se nacházela upoutána na lůžko v imobilním stavu a zcela závislá na pomoci druhých osob, přičemž pobývala v různých zdravotnických zařízeních, kde jí byla poskytována celodenní péče. Obviněný si ji brával na víkendy domů a společně s poškozenou K.O. o ni osobně pečoval. Obviněný pod vlivem permanentního stresu plynoucího z nadměrné zátěže v obavě, že péči o manželku, ale též o svou tchýni vysokého věku – poškozenou K.O., nezvládne, začal zvažovat různé způsoby usmrcení obou poškozených, načež pod tíhou psychického vyčerpání své úvahy realizoval a obě ženy postupně za pomoci igelitového sáčku usmrtil udušením.<sup>148</sup> Proti tomuto rozsudku bylo

---

<sup>147</sup> Ministerstvo spravedlnosti. Statistická ročenka kriminality. [online] [cit. 9.1.2024]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

<sup>148</sup> Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 12. 2018, sp. zn. 45 T 8/2018.



podáno odvolání, o kterém rozhodl Vrchní soud tak, že zrušil napadené rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě a nově rozhodl tak, že uznal obviněného vinným zvláště závažným zločinem zabití podle § 141 odst. 1, 2 písm. a) TZ, a to s ohledem na stav omluvitelného hnutí mysli obviněného, který poškozené zabil v důsledku dlouhodobého stresu a frustrace plynoucí z nadměrné zátěže při jejím opatrování, kterou nebyl schopen, s ohledem na své osobnostní zaměření, unést.<sup>149</sup>

Vrchní soud stanovil, že ač obviněný jednal v době činu racionálně, tato racionalita byla zasažena stavem, ve kterém se nacházel v důsledku dlouhodobého stresu a frustrace, která pramenila z jeho rodinné situace. Obviněný po několika letech přestal zvládat péči o poškozenou N.K. a v podstatě v této souvislosti i o poškozenou K.O. Ze znaleckých posudků vyplývá, že byl obviněný touto situací citelně zasažen a skrze emoční pouto, které k manželce choval, si nedokázal přestavit, že manželku, poškozenou N.K., ponechá v péči cizích osob. Z toho důvodu dle názoru Vrchního soudu nutně narůstal u obviněného pocit frustrace. V důsledku této dlouhodobé psychické zátěže se obviněný upnul na jediné řešení, na jehož konci bylo ukončení trápení za jakoukoliv cenu a nebyl právě pro svůj duševní stav schopen vidět i další řešení.<sup>150</sup>

Proti rozsudku Vrchního soudu podal dovolání jak obviněný, tak i nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného. Obviněný v rámci svého dovolání tvrdil, že soudy špatně vyhodnotily otázku jeho přičetnosti, kdy pocit bezvýchodnosti a neřešitelnosti jeho životní situace u něj vedl k takovému zúžení vědomí, které následně vedlo k vymizení jeho ovládacích schopností a k celkové nepřičetnosti.

K tomuto argumentu se vyjádřil nejvyšší státní zástupce, které bylo nato potvrzeno Nejvyšším soudem, přičemž odkázal na znalecký posudek znalkyně z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, která uzavřela, že rozpoznávací schopnosti obviněného byly plně zachovány a jeho ovládací schopnosti byly sice sníženy, ale pouze částečně. Závěr znalkyně tedy zněl, že jeho rozpoznávací i ovládací schopnosti byly zachovány a obviněný byl tak v době činu přičetný.

Nejvyšší státní zástupce dále nesouhlasil ani s posouzením jednání obviněného jako trestného činu zabití. Dle nejvyššího státního zástupce „*Vrchní soud dospěl k názoru, že obviněný se dopustil zvláště závažného zločinu zabití podle § 141 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákoníku pouze s ohledem na stav omluvitelného hnutí mysli, pokud svou manželku zabil v důsledku dlouhodobého stresu a frustrace plynoucí z nadměrné zátěže při jejím opatrování, kterou nebyl schopen, s ohledem na své osobnostní zaměření unést, opomněl ale zvážit, zda šlo v inkriminovaný moment*

---

<sup>149</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. 3 Tdo 1138/2019.

<sup>150</sup> Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. 5 To 19/2019.

*o silné rozrušení. U obviněného silné rozrušení ale indikováno nebylo...* <sup>151</sup> Podle nejvyššího státního zástupce se tak obviněný nenacházel v mimořádném stavu, který předpokládá § 141 TZ.

Tento rozsudek Vrchního soudu následně zrušil Nejvyšší soud. Co se týče argumentu pro tuto práci stěžejního, tedy že obviněný nenaplnil privilegovanou skutkovou podstatu trestného činu zabití podle § 141 odst. 1, 2 písm. a) TZ, ale naopak trestného činu vraždy podle § 140 odst. 2, 3 písm. a) TZ, Nejvyšší soud v jednání pachatele neshledal prvky silného rozrušení, o čemž podle Nejvyššího soudu svědčí způsob provedení činu a chování pachatele po něm. *„Obviněný zvažoval způsob provedení činu již od vánočních svátků v roce 2017, tedy více než čtyři měsíce před činem. Jeho jednání na místě činu vykazuje znaky promyšlenosti a předchozího uvážení. Na místo činu si přinesl vražednou zbraň (igelitový sáček), tedy zbraň, jejíž využití přivodí smrt až po několika minutách, ale výrazně omezuje možnosti obrany poškozených, a v souladu s předchozím plánem postupoval tak, že nejprve odstranil živou překážku – poškozenou K. O. a teprve poté přikročil k usmrcení poškozené N. K. Pokud lze v případě zabití poškozené N. K. uvažovat o ulehčení utrpení, resp. o jistých aspektech milosrdenství, v případě poškozené K. O. k takovému závěru rozhodně dojít nelze, z čehož plyne, že rovněž nelze lidsky ospravedlnit jednání obviněného...Obviněný bezprostředně po činu cítil úlevu, nebyl nervózní. Naopak byl naprosto klidný, a to i při vedení rozhovoru se svědkem R. B., a to i přesto, že ve vedlejší místnosti leželo tělo poškozené N. K.“*<sup>152</sup>

Za současného pojetí trestného činu zabití mi nezbyvá nic jiného než se přiklonit k argumentaci Nejvyššího soudu. Pokud budu citovat Hořáka *„Silné rozrušení by mělo ale mít výrazně obranný charakter a představovat reakci pachatele na mimořádně vypjatou životní situaci, která je sice nepřiměřenou reakcí, avšak do jisté míry pochopitelnou, takže lze na pachatele hledět s určitou shovívavostí.“*<sup>153</sup> Ač můžeme uzavřít, že ze strany obviněného jistě šlo o reakci na mimořádně vypjatou životní situaci, vzhledem k okolnostem případu (o poškozenou N.K. bylo fakticky postaráno, obviněný se o tuto staral pouze o víkendech a poškozená K.O. byla soběstačná) nemůžeme podle mého názoru tvrdit, že šlo o reakci pochopitelnou.

Jak stanovil Vrchní soud v Olomouci, pod pojem omluvitelné hnutí myslí lze zařadit také pocity neřešitelnosti či bezvýchodnosti z dlouhodobě stresujících vztahů. Poškozená K.O. však byla naprosto soběstačná a schopna se o sebe postarat sama. Zároveň poškozená N.K. již byla v péči zdravotnických zařízení, což dle mého názoru vyvrací argument obviněného týkající se toho, že si nedokázal představit, že se o manželku bude starat někdo jiný. Obviněný tedy jednal

---

<sup>151</sup> Tamtéž.

<sup>152</sup> Tamtéž.

<sup>153</sup> HOŘÁK, J. *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10.

sobecky, pouze s cílem zbavit se zátěže. Napadá mě však, že aktuální pojetí trestného činu zabití není de lege ferenda dostatečné, jelikož nepokrývá situace, kdy pachatel jedná ze soucitu či lítosti, pokud se v průběhu jednání nenachází v silném rozrušení v zákonem požadované kvalitě.

Z výše ilustrovaného případu vyplývá, že hranice mezi právní kvalifikací skutku jako trestný čin vraždy či trestný čin zabití je poměrně křehká. V rámci konkrétních případů tak může docházet na úrovni soudů k nejednotnosti ohledně právní kvalifikace, což může implikovat její změnu během trestního řízení.

Ve stručnosti uvedu ještě jeden případ, který se opět týká změny právní kvalifikace skutku, nyní ze zvlášť závažného zločinu zabití podle § 141 odst. 1 TZ na zvlášť závažný zločin vraždy podle § 140 odst. 1 TZ. Skutkový stav spočíval v tom, že obviněný po fyzické potyčce s poškozeným, kdy jej poškozený fyzicky napadl tak, že jej zaklekl na pohovce, nejméně pětkrát jej udeřil do oblasti hlavy a obličeje a silně mu kroutil nosem a poté, co poškozený z místnosti odešel se slovy, že se vrátí a ve fyzickém napadání bude pokračovat, odešel obviněný do vedlejšího pokoje, kde si opatřil nůž a přibližně jednu minutu po odchodu poškozeného, když se poškozený vrátil do obývacího pokoje a dával najevo, že hodlá ve fyzickém útoku pokračovat, jej obviněný dvakrát bodl nožem velkou intenzitou do trupu, v důsledku čehož poškozený zemřel.<sup>154</sup>

Za toto byl obviněný soudem prvního stupně uznán vinným podle § 141 odst. 1 TZ a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání pěti a půl roku. Vrchní soud v Praze však změnil právní kvalifikaci a napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu a obviněného nově uznal vinným zvlášť závažným zločinem vraždy podle § 140 odst. 1 TZ, a to s ohledem na skutečnost, že jednání poškozeného před činem (fyzická potyčka s obviněným) bylo obviněným částečně vyprovokováno a nebyly tak naplněny zákonné znaky této privilegované skutkové podstaty.

Obviněný proti tomuto rozhodnutí podal dovolání, ve kterém zejména tvrdil, že poškozeného bodl nožem pouze proto, že se obával dalšího útoku z jeho strany. Poškozený vážil zhruba dvakrát tolik co obviněný. Zároveň právě poškozený byl prvotním agresorem. Z toho obviněný dovozuje, že sám při prvním bodnutí jednal v nutné obraně a k druhému bodnutí již došlo zcela nezávisle na jeho vůli a bez jeho přičinění. Nejvyšší soud následně rozhodl tak, že zrušil pouze výrok o trestu a přikázal Vrchnímu soudu, aby věc znovu přezkoumal a vydal nový výrok o trestu.

Nejprve bych se ráda vypořádala s námitkou obviněného, že jeho první útok byl nutnou obranou podle § 29 TZ. Podle mého názoru je zřejmé, že se o nutnou obranu v tomto případě jednat nebude, a to zaprvé z důvodu, že mezi útokem poškozeného a samotným činem

---

<sup>154</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 7. 2020, sp. zn. 4 Tdo 607/2020.

obviněného, byl dostatečný časový rozestup, který umožňoval obviněnému únik, příp. přivolání pomoci, apod. Obviněný však tento časový rozestup využil k opatření si nože. Dalším důvodem je fakt, že se nejednalo o první potyčku mezi poškozeným a obviněným, přičemž nikdy tato potyčka neskončila tak, že by se obviněný musel proti poškozenému výrazně bránit. Zároveň je třeba upozornit také na intenzitu útoku poškozeného – poškozený neměl zbraň a tento útok byl dle dokazování veden maximálně střední intenzitou. Pokud toto srovnáme s případem rozebraným v pododdíle 2.2.4. této práce, kdy bratr vedl útok proti sestře se zbraní (bratr dívku zalehl s nožem v ruce), jednalo by se dle mého názoru o nepoměr.

Co se týče otázky, zda má být tento čin kvalifikován jako trestný čin zabití nebo jako trestný čin vraždy, ani v tomto případě nebyly soudy jednotné. Soud prvního stupně totiž v jednání obviněného shledal silné rozrušení ze strachu, což Vrchní soud a následně ani Nejvyšší soud nepotvrdil. Opět můžeme uzavřít, že se nepochybně jednalo o reakci na vypjatou situaci, avšak z výše uvedených důvodů nejsem ani zde přesvědčena o tom, že by bylo možné na tento čin aplikovat privilegovanou skutkovou podstatu trestného činu zabití.

### 3. Eutanázie

V této kapitole se budu zabývat představením pojmu eutanázie, právní úpravou eutanázie v České republice, jakož i ve vybraných evropských státech a závěrem poskytnu zamyšlení nad právní úpravou *de lege ferenda*. Jedná se o velmi složitou a od nepaměti diskutovanou problematiku, která zaznamenala velkou pozornost zejména v posledních desetiletích, v souvislosti s pokrokem moderní medicíny a paliativní péče. Uvědomuji si, že jde o téma velice rozsáhlé a zcela jistě dostačující pro zpracování samostatné diplomové práce, proto mým cílem bude pouze představit některé aspekty této problematiky a mé úvahy týkající se případné budoucí legalizace eutanázie.

#### 3.1. Pojem eutanázie

Původem řecké slovo eutanázie vychází ze dvou řeckých slov, a to předpony *eu* (dobrý) a *thatos* (smrt), tedy v překladu „dobrá smrt“. V tomto smyslu tedy můžeme pojem eutanázie interpretovat jako smrt, která je milosrdná, dobrá, krásná.<sup>155</sup> Tento pojem však můžeme chápat i širěji jako „smrt ze soucitu“, kdy jde o usmrcení trpícího, zpravidla na jeho žádost, s cílem zkrátit jeho útrapy.<sup>156</sup> Toto pojetí pak také odpovídá Vozárově definici eutanázie, který ji popisuje jako

---

<sup>155</sup> PTÁČEK, R., BARTŮNĚK, P. *Eutanazie - pro a proti*. Edice celoživotního vzdělávání ČLK. Praha: Grada, 2012. s. 128. ISBN 978-80-247-4659-3.

<sup>156</sup> JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 554. ISBN 978-80-7502-576-0.

„vědomé ukončení života smrtelně nemocného člověka, plně způsobilého k právním úkonům, na jeho žádost“.<sup>157</sup>

Eutanázii dělíme na různé formy, přičemž nejčastější je dělení eutanázie na formu aktivní a pasivní. Aktivní eutanázií rozumíme aktivní jednání osoby odlišné od trpícího, které vede k ukončení života, a to na vlastní žádost trpícího. Spočívá tedy v konání osoby odlišné od trpícího, která eutanázii provádí. Smrt trpícího je zde uspišena aktivním zákrokem osoby odlišné od trpícího. Pasivní eutanázie pak spočívá v ponechání trpícího zemřít, a to nekonáním (např. nepodáním léku nemocnému), a to vždy na pacientovo výslovné přání, na základě cíleného ukončení léčby.<sup>158</sup> Smrt trpícího je tak uspišena nezahájením či přerušením nutné léčby.

Rozlišujeme také mezi eutanázií přímou a nepřímou, kdy přímá eutanázie spočívá v tom, že způsobení či uspišení smrti osoby je hlavním cílem jednání druhé osoby. Nepřímá eutanázie pak vyjadřuje nezamýšlený, vedlejší následek podávání léčiv k utlumení bolesti, tedy nezamýšlený následek jednání druhé osoby, jejíž cílem bylo zejména zmírnit útrapy trpícího.<sup>159</sup>

Dalším rozdělením eutanázie je na formu vyžádanou (voluntární), kdy trpící o provedení eutanázie přímo žádá a nevyžádanou, kdy je trpící ve stavu, ve kterém takovou vůli nemůže projevit, avšak lze dovést jeho souhlas.<sup>160</sup>

Důležité je také přiblížit pojem asistovaná sebevražda a tento od eutanázie odlišit. Asistovanou sebevraždu můžeme definovat jako „*záměrné jednání osoby, které spočívá v napomáhání při sebevraždě jiné osoby nebo navedení druhé osoby k tomuto jednání*“.<sup>161</sup> Spočívá tedy v situaci, kdy se osoba sama rozhodne ukončit svůj život za pomoci jiné osoby (zejména poskytnutím určitého jedu nebo jiné látky). Podstatné je, že finální akt vykoná sama tato osoba, smrtelný následek tedy nezpůsobí někdo jiný.

### 3.2. Právní úprava eutanázie v České republice

První pokusy o legalizaci eutanázie jako privilegované skutkové podstaty se v českém právním řádu objevují již od dob první republiky, a to v § 271 odst. 3 tzv. profesorské osnovy, který stanovil, že pro případ, že pachatel usmrtí jiného ze soucitu a tím jej vysvobodí z krutých

---

<sup>157</sup> VOZÁR, J. *Pojem euthanasia*. Právník, 1996, č. 3, s. 231.

<sup>158</sup> JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022. s 555. ISBN 978-80-7502-576-0.

<sup>159</sup> NOVÁKOVÁ, M., KRAUSOVÁ, M. a ZUKALOVÁ, G. Srovnání právní úpravy eutanázie a asistované sebevraždy ve vybraných státech. Číslo: *Srovnávací studie č. 5.389*. Kancelář Poslanecké sněmovny: listopad 2019, aktualizace březen 2020. ISSN 2533- 4131. [online] [cit. dne 13. 12. 2023]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1>.

<sup>160</sup> Tamtéž.

<sup>161</sup> CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. *Trestní právo a zdravotnictví*. Studijní texty (Orac). Praha: Orac, 2000. s. 108. ISBN 80-86199-09-6.

bolestí způsobených nezhojitelnou nemocí, může soud trest mimořádně zmírnit nebo od potrestání upustit.

I přes jisté snahy<sup>162</sup> a silnou legislativní i veřejnou diskusi o této otázce, tato privilegovaná skutková podstata nebyla nikdy zakotvena, a to jak v rámci TZ, tak ani samostatně.

V následujících odstavcích rozeberu, jak budou posuzovány případy eutanázie pasivní, aktivní a také asistované sebevraždy.

Jak jsem již výše popsala, pasivní eutanázie spočívá v nekonání osoby odlišné od trpícího, ale vždy na základě přání trpícího, které má za následek jeho smrt. V České republice existují případy, kdy bude dobrovolná pasivní eutanázie přípustná a trestní odpovědnost osoby odlišné od trpícího tak bude vyloučena, přičemž vždy bude záležet na konkrétních okolnostech případu. Tímto případem bude tzv. informovaný souhlas pacienta, kterým pacient odmítne nebo vezme zpět souhlas s prováděním léčby, okolnost, že upuštění od další léčby je postupem *lege artis* (tedy pokračování v léčbě by bylo postupem *non lege artis*) a další zákonné důvody.<sup>163</sup> V případě neexistence některého z těchto důvodů bude pasivní eutanázie posuzována stejně jako eutanázie aktivní, tj. jako trestný čin vraždy, popř. zabití, jak bude popsáno níže. Zároveň soud při výměře trestu zohlední soucit pachatele jako obecně polehčující okolnost dle § 41 písm. b) TZ.

Problematičtější je posuzování aktivní eutanázie, kdy pro tyto účely musíme rozlišovat mezi aktivní eutanázií přímou a aktivní eutanázií nepřímou. Aktivní eutanázie přímá bude právně posouzena jako trestný čin vraždy podle § 140 TZ, příp. jako trestný čin zabití podle § 141 TZ, v závislosti na tom, zda bude soucit osoby s trpícím možné považovat za omluvitelné hnutí mysli, jakožto privilegující důvod k užití této privilegované skutkové podstaty. Co se týče eutanázie nepřímé, kdy smrt trpícího je určitým vedlejším nežádoucím účinkem, pak pokud tuto vykoná lékař, je ve smyslu § 2 odst. 7 Etického kodexu České lékařské komory postupem *de lege artis*. Není tedy považována za protiprávní, a to na základě tzv. principu dvojího účinku, dle kterého je akceptovatelné, pokud lékař zamýšlí dosáhnout pozitivního efektu (např. úlevy od bolesti nebo zlepšení zdravotního stavu), i když zákrok může mít vedlejší negativní účinky vedoucí ke zkrácení života. Klíčovým rozdílem je, že negativní následky nejsou zamýšleny jako konečný cíl, ale jsou

---

<sup>162</sup> První pokus o legalizaci eutanázie uskutečnila v roce 2008 senátorka Václava Domšová, která předložila senátu návrh zákona o důstojné smrti. Druhým pokusem byl opět návrh na vydání zákona o důstojné smrti, předložený skupinou poslanců v roce 2016. Zatím poslední snahou o legalizaci eutanázie byl návrh zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanázii, který podala Pirátská strana v roce 2020.

<sup>163</sup> KREJČÍKOVÁ, H. *Ukončování léčby pacienta a trestní odpovědnost lékaře*. Theatrum medico-iuridicum. Praha: Galén, c2014. s. 25. ISBN 978-80-7492-167-4.

tolerovány jako vedlejší důsledek snahy dosáhnout pozitivního výsledku. Nelze tedy dovést přímý úmysl lékaře pacienta usmrtit.<sup>164</sup>

Asistovaná sebevražda se pak odlišuje tím, že takové jednání, které spočívá v opatření smrtícího prostředku (jed, zbraň apod.) a jeho poskytnutí osobě, která následně sebevraždu vykoná nebo se o ni alespoň pokusí, bude posouzeno jako trestný čin účasti na sebevraždě dle § 144 TZ.

V poslední řadě je třeba zmínit, že pohnutka pachatele (soucit s trpícím) nic nemění na jeho vině. České trestní právo však disponuje prostředky pro řešení právě takových situací, kdy by použití trestněprávních norem bylo vzhledem ke skutkovým okolnostem příliš přísné, a to možnost mimořádného snížení trestu pod dolní hranici sazby podle § 58 TZ.

### 3.3. Porovnání právní úpravy eutanázie ve vybraných státech

V následujících odstavcích se budu věnovat představení právních úprav některých zemí, které eutanázii nebo asistovanou sebevraždu povolují a zakotvily tak ve svých právních rádech beztrestnost alespoň jednoho z výše popsaných jednání. Konkrétně půjde o Nizozemsko, Belgie a Švýcarsko, ač jsou samozřejmě i další státy, které alespoň jedno z uvedených jednání povolují (Lucembursko, některé státy USA, Kanada, aj.).<sup>165</sup> Tyto státy stanovují ohledně eutanázie či asistované sebevraždy striktní podmínky, za kterých je toto jednání legální a které by zároveň mohly být inspirací pro legalizaci eutanázie či asistované sebevraždy u nás. Na druhou stranu je zapotřebí poznamenat, že ve většině zemí světa je eutanázie i asistovaná sebevražda stále nelegální a je trestným činem.

#### 3.3.1. Nizozemsko

Nizozemsko bylo prvním státem světa, který v roce 2002 legalizoval eutanázii. Tato však byla v Nizozemí praktikována již mnohem dříve. S případy provedení eutanázie na pacientovi lékařem se setkáváme již ve 40. letech minulého století, načež se v průběhu let vytvořila judikatura, která ospravedlňovala toto jednání lékaře na základě krajní nouze.<sup>166</sup>

Soudobý právní rámec eutanázie byl legalizován na základě zákona o ukončení života na žádost a asistované sebevraždě (Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding), který stanovuje striktní požadavky, na základě kterých její provedení zákon umožňuje.

---

<sup>164</sup> ŠUSTEK, P. a HOLČAPEK, T. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 559. ISBN 978-80-7552-321-1.

<sup>165</sup> Eutanázii uznává jen několik zemí, v Evropě státy Beneluxu [MedNews.cz. MedNews.cz [online]. 2020 [cit. 14.2.2023]. Dostupné z: <https://www.mednews.cz/eutanazii-uznava-jen- nekolik-zemi-v-evrope-staty-beneluxu/>.

<sup>166</sup> NOVÁKOVÁ, M., KRAUSOVÁ, M. a ZUKALOVÁ, G. Srovnání právní úpravy eutanázie a asistované sebevraždy ve vybraných státech. Číslo: *Srovnávací studie č. 5.389*. Kancelář Poslanecké sněmovny: listopad 2019, aktualizace březen 2020. ISSN 2533- 4131. [online] [cit. dne 14. 12. 2023]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1>.

V nizozemském trestním zákoníku je ale stále zakotvena trestnost ukončení života jiného na jeho vlastní žádost a podobně také pomoc při sebevraždě.

V Nizozemsku je trestnost eutanázie pro lékaře vyloučena na základě požadavku tzv. "náležitě péče", což zahrnuje následující kritéria:

- a) žádost pacienta o eutanázii, která musí být dobrovolná a dobře zvážená (souhlas pacienta, který není schopen se vyjádřit, může být zohledněn, pokud předtím podal písemné prohlášení a je starší 16 let),
- b) utrpení pacienta musí být považováno za nesnesitelné bez vyhlídky na zlepšení,
- c) pacient musí být plně informován a vědom si svého stavu, vyhlídek a možností,
- d) lékař i pacient dospěli k závěru, že jiná rozumná alternativa neexistuje,
- e) musí proběhnout konzultace s nejméně jedním dalším nezávislým lékařem, který musí doložit písemné potvrzení výše uvedených podmínek (pokud žádost o eutanázii podává pacient s duševním onemocněním, musí být konzultována s alespoň dvěma nezávislými lékaři, včetně alespoň jednoho psychiatra).<sup>167</sup>

Nizozemský zákon umožňuje takto ukončit život i dětem, avšak žádost o eutanázii může podat pouze pacient starší 12 let. Pokud je pacient mezi 12.-16. rokem věku, je toto podmíněno souhlasem rodičů nebo opatrovníka. Pacienti mezi 16.-18. rokem věku potom nemusejí předložit takový souhlas, ale jejich rodiče musejí být alespoň zapojeni do rozhodování.

Mimo nizozemský zákon o ukončení života na žádost a asistované sebevraždě praxi výrazně ovlivnila také judikatura, která např. stanovila, že pacienti mohou žádat o ukončení života nejen z důvodu fyzického strádání, ale i strádání psychického.<sup>168</sup>

I když se zákonem stanovené podmínky dosud nezměnily, dochází ke stále extenzivnějšímu výkladu, čímž se eutanázie stala dostupnější a který tak vytváří ještě kontroverznější situace (podle některých lékařů dochází dokonce k bagatelizaci eutanázie). Přesto však nizozemský zákon položil základ pro právní úpravu eutanázie a asistované sebevraždy v dalších státech.

---

<sup>167</sup> Euthanasia in the Netherlands - Alliance VITA. Accueil - Alliance VITA [online]. 2023 [cit. 16.12.2023]. Dostupné z: <https://www.alliancevita.org/en/2017/11/euthanasia-in-the-netherlands/>.

<sup>168</sup> NOVÁKOVÁ, M., KRAUSOVÁ, M. a ZUKALOVÁ, G. Srovnání právní úpravy eutanázie a asistované sebevraždy ve vybraných státech. Číslo: *Srovnávací studie č. 5.389*. Kancelář Poslanecké sněmovny: listopad 2019, aktualizace březen 2020. ISSN 2533- 4131. [online] [cit. dne 16.12.2023]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1>.



### 3.3.2. Belgie

Další zemí, jejíž právní úpravě eutanázie a asistované sebevraždy bych se ráda věnovala, je Belgie, a to především za účelem porovnání s nizozemskou právní úpravou, ve které našla svůj původ.

Ve stejném roce jako v Nizozemí byla eutanázie legalizovaná také v Belgii, a to 28. 5. 2002 účinností zákona o eutanázii (*Loi relative à l'euthanasie*).<sup>169</sup> Tento zákon je velmi podobný nizozemské právní úpravě, avšak s tím rozdílem, že asistovaná sebevražda legalizovaná není, což také vyplývá z článku 2 zákona o eutanázii, dle kterého je eutanázie definovaná jako „*úmyslné ukončení života jiné osoby na její žádost*“. Je tedy legalizované pouze takové ukončení života pacienta, které je na vlastní žádost pacienta uskutečněno jinou osobou, než pacientem samotným (nikoliv asistovaná sebevražda, kdy pacient ukončí svůj život vlastní rukou). Zároveň musí jít o jednání, eutanázii tak dle belgické právní úpravy nelze uskutečnit nekonáním.

Na rozdíl od Nizozemí belgický trestní zákoník nezná privilegované skutkové podstaty ukončení života jiného na jeho vlastní žádost ani pomoc při sebevraždě, tedy v případě, že lékař vybočí z podmínek stanovených belgickým zákonem o eutanázii, bude takové jednání kvalifikováno přísněji (jako trestné činy proti životu).<sup>170</sup>

Dalším významným odlišením od nizozemské úpravy je možnost provedení eutanázie nezletilému pacientovi s dostatečnou rozumovou a volní vyspělostí.<sup>171</sup> V Belgii tedy není stanovena věková hranice pro možnost žádat o eutanázii, avšak podmínky pro její provedení a kontrolní mechanismy jsou pochopitelně přísnější než u dospělých.

### 3.3.3. Švýcarsko

Asi neznámější zemí, kde byla legalizována asistovaná sebevražda, je právě Švýcarsko. Eutanázie však ve Švýcarsku legální není.

Právní úprava asistované sebevraždy je obsažena v článku 115 švýcarského trestního zákoníku, který stanoví, že trestného činu účasti na sebevraždě se dopustí ten, kdo pomoc k sebevraždě vykoná ze sobeckých, zjištných důvodů. Pomoc při sebevraždě je tedy beztrestná, pokud není motivovaná osobním prospěchem ze smrti dotčeného. Za poznámku také stojí, že není

---

<sup>169</sup> Loi relative à l'euthanasie. [online] [cit. 16.12.2023]. Dostupné z: [https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi\\_loi/change\\_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2002052837&table\\_name=loi](https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2002052837&table_name=loi).

<sup>170</sup> KREJČÍKOVÁ, H. *Ukončování léčby pacienta a trestní odpovědnost lékaře*. Praha: Galén, 2014. s. 66. ISBN 978-80-7492-167-4.

<sup>171</sup> ŠUSTEK, P., HOLČAPEK, T. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 567. ISBN 978-80-7552 321-1.

vyžadováno, aby asistovanou sebevraždu provedl lékař ani to, aby byl pacient nevléčitelně nemocný.<sup>172</sup>

Co se eutanázie týče, aktivní eutanázie („vražda na žádost oběti“) je trestná podle článku 114 švýcarského trestního zákoníku, přičemž toto je privilegovaná skutková podstata k trestnému činu vraždy a je tedy méně společensky škodlivá a zároveň mírněji trestná. Taková právní kvalifikace je však ve Švýcarsku ojedinělá, jelikož lékaři raději takové jednání neoznamují a nahlašují jej jako nepřímou eutanazii.<sup>173</sup> Nepřímá a pasivní eutanázie, která spočívá v tlumení bolesti, příp. nezahájení léčby, je totiž ve Švýcarsku povolena.

Za účelem uskutečnění asistované sebevraždy ve Švýcarsku postupně vznikaly organizace, které tuto „službu“ nabízejí (např. nejznámější společnost Dignitas a dále společnost Exit nebo EX-International). Zároveň je ve Švýcarsku umožněno ukončit život pomocí asistované sebevraždy i cizincům. Proto se právě Švýcarsko stalo cílem osob, které se pro asistovanou sebevraždu rozhodly a které tímto způsobem chtějí dobrovolně ukončit svůj život.

### 3.4. Úvahy de lege ferenda

Jak jsem již popsala výše, v České republice (i přes některé snahy) eutanázie ani asistovaná sebevražda legalizovaná prozatím nebyla a aktivní eutanázie se nadále posuzuje jako trestný čin vraždy podle § 140 TZ, příp. jako zabití podle § 141 TZ.

Vzhledem k problematice tohoto tématu si nedovoluji posoudit, zda by měla být eutanázie či asistovaná sebevražda v České republice dekriminalizována. Bylo vysloveno již mnoho argumentů pro a proti legalizaci eutanázie a asistované sebevraždy – důraz na autonomii a právo na rozhodování osoby, ztráta důstojnosti či zbytečně protahovaná bolest, kontrola nad koncem života, ekonomické důvody, etické obavy, potenciální zneužití, nemožnost odstranění utrpení odstraněním trpícího, pokrok v paliativní péči atd., jejichž porovnání a posouzení by vydalo na samostatnou diplomovou práci. Proto v následujících odstavcích vyslovím pouze názor týkající se zařazení nové privilegované skutkové podstaty usmrcení na žádost, dle které by se posuzovaly případy aktivní eutanázie, namísto nyní používané kvalifikace aktivní eutanázie jako trestného činu vraždy, kdy toto jednání dle mého názoru zcela jistě nedosahuje takové míry společenské škodlivosti jako tomu je u úmyslných vražd. Osobně vidím jasné rozdíly mezi vraždou podle § 140 TZ a usmrcením jiného ze soucitu, a proto se kloním k závěru, že odlišení těchto dvou

---

<sup>172</sup> HURST SA, MAURON A. Assisted suicide and euthanasia in Switzerland: allowing a role for non-physicians. *BMJ*. 2003 Feb 1;326(7383):271-3. doi: 10.1136/bmj.326.7383.271. PMID: 12560284; PMCID: PMC1125125. [online] [cit. 16.12.2023]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1125125/>.

<sup>173</sup> DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Právo - etika - společnost. Praha: Academia, 2017. s. 176. ISBN 978-80-200-2687-3.

jednání je skutečně potřebné, avšak zůstává otázkou, zda dekriminizace aktivní eutanázie je tou správnou cestou. Jednoznačně ale podporuji zavedení této privilegované skutkové podstaty do českého právního řádu a s tím spojenou nižší trestnost takového jednání.

Inspirací takové skutkové podstaty by mohl být výše zmíněný švýcarský trestní zákoník, který v článku 114 obsahuje privilegovanou skutkovou podstatu Tötung auf Verlangen (Usmrcení na žádost)<sup>174</sup>, která v překladu zní: „*Kdo z pohnutek zasluhujících zřetele, jmenovitě ze soucitu usmrtí jiného na jeho vážnou a naléhavou žádost, trestá se trestem odnětí svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem.*“ Další inspiraci by bylo možné hledat také v sousedním Německu, jehož trestní zákoník obdobně jako ten švýcarský v § 216 obsahuje privilegovanou skutkovou podstatu Tötung auf Verlangen (Usmrcení na žádost)<sup>175</sup>: „*Je-li osoba pohnuta k usmrcení výslovnou a vážnou žádostí oběti, bude potrestána odnětím svobody v délce šest měsíců až pět let. Pokus je trestný.*“ Rozhodující podmínkou pro tuto právní kvalifikaci tedy je, aby pohnutkou pachatelova jednání byla skutečně výslovná a vážná žádost oběti.

Podle mého názoru je tedy žádoucí prosadit změnu v podobě nové privilegované skutkové podstaty usmrcení na žádost a odstranit tak současný stav. Přitom trestnost eutanázie a asistované sebevraždy by zůstala nadále zachována. Ač s uzákoněním eutanázie podle šetření Centra pro výzkum veřejného mínění souhlasí téměř tři čtvrtiny české veřejnosti (73 %)<sup>176</sup>, lékařská společnost má k legalizaci eutanázie spíše odmítavý postoj. Etický kodex České lékařské komory provedení eutanázie a asistované sebevraždy zakazuje. Stejně tak Etická komise České lékařské komory legalizaci eutanázie odmítá, konkrétně ve své zprávě o činnosti uvádí: „*EK ČLK se shodla v názoru, že eutanázie by vůbec neměla být spojována s lékaři. Lékaři mají univerzitní vzdělání k tomu, aby nemocné léčili, nikoli usmrcovali.*“<sup>177</sup>

Domnívám se, že s takto striktně zamítavými postoji některých lékařů nebude momentálně o legalizaci eutanázie či asistované sebevraždy možné uvažovat, avšak nepochybně přijde doba, kdy začnou sílit liberálnější hlasy lékařské společnosti.

---

<sup>174</sup> Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 [online]. Fedlex Die Publikationsplattform des Bundesrechts. [cit. 2.1.2024]. Dostupné z: [https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757\\_781\\_799/de](https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/de).

<sup>175</sup> Strafgesetzbuch In der Fassung der Bekanntmachung vom 13.11.1998 [online]. Bundesministerium des Justiz und für Verbraucherschutz. [cit. 2.1.2024]. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>.

<sup>176</sup> Centrum pro průzkum veřejného mínění. Tisková zpráva. Veřejné mínění o interrupci, eutanazii a prostituci – duben/květen 2023. [online]. [cit. 2.1.2024]. Dostupné z: [https://cvvm.soc.cas.cz/media/com\\_form2content/documents/c2/a5653/f9/ov230620.pdf](https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5653/f9/ov230620.pdf).

<sup>177</sup> Zpráva o činnosti Etické komise ČLK v roce 2019. [online]. [cit. 2.1.2024]. Dostupné z: <https://www.lkcr.cz/vyhledavani>.

## 4. Vymezení oproti ostatním trestným činům proti životu

Trestní zákoník ve své první hlavě nazvané Trestné činy proti životu a zdraví systematicky odděluje ochranu života a ochranu zdraví a rozděluje příslušné trestné činy do dvou dílů. První díl (Trestné činy proti životu) kromě vraždy a zabití upravuje ještě další tři trestné činy, a to trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou, usmrcení z nedbalosti a účast na sebevraždě.

Ač jsou spojeny stejných druhovým objektem (lidský život) a obdobným způsobem spáchání (typicky násilným způsobem), najdeme mezi nimi jisté odlišnosti, které se níže pokusím přiblížit. Zejména se zaměřím na trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou, ke kterému uvedu i konkrétní případ z praxe, který následně porovnam se dvěma dalšími případy, ve kterých došlo k usmrcení novorozeného dítěte, kdy jeden byl soudem posouzen jako vražda podle § 140 TZ a druhý jako vražda novorozeného dítěte matkou podle § 142 TZ.

### 4.1. Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou podle § 142 TZ

Skutková podstata trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou podle § 142 TZ je ve vztahu k vraždě podle § 140 TZ privilegovanou skutkovou podstatou a je tak mírněji trestná. Co se zabití podle § 141 TZ týče, k tomuto je vražda novorozeného dítěte matkou ve vztahu speciality, kdy pachatel rovněž jedná v určitém rozrušení.

Objektem trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou je opět lidský život, avšak zde je ochrana zúžena na život novorozeného dítěte. Jak jsem již uvedla v pododíle 2.1.1., novorozenec se stává dítětem okamžikem počátku porodu, do počátku porodu je pouze lidským plodem a je chráněn toliko skrze matku. Předmětem útoku tedy bude novorozené dítě pachatelky, které je v okamžiku počátku porodu živé.

Objektivní stránka spočívá v jednání pachatelky, která v rozrušení způsobeném porodem usmrtí své novorozené dítě, a to buď při porodu nebo bezprostředně po něm, přičemž tento stav může dle judikatury trvat i několik dní.<sup>178</sup> Toto může spáchat jak konáním, tak i opomenutím (typicky neposkytnutím potřebné péče), jelikož matka má ve smyslu § 112 TZ zvláštní povinnost konat vyplývající z rodičovské odpovědnosti. Podstatné je, že matka své novorozené dítě usmrtí v rozrušení způsobeném porodem, čímž se do jisté míry podobá skutkové podstatě trestného činu zabití. Zde se jedná o zvláštní duševní stav, který má původ ve fyziologických procesech vyvolaných porodem. Tento psychický stav oslabuje vůli matky a její odolnost vůči vnějším

---

<sup>178</sup> JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 8. vydání. Praha: Leges, 2022. s 560. ISBN 978-80-7502-576-0.

a vnitřním podnětům, což omezuje plně rozvinutí mateřského pudu. Musí být vyvolán porodem a nemůže být tedy spojen s jinými příčinami.<sup>179</sup>

Typicky k tomuto trestnému činu dochází po utajeném porodu. Pro naplnění znaků této privilegované skutkové podstaty se však vyžaduje prokázání onoho mimořádného duševního stavu, přičemž tato mimořádnost se posuzuje v porovnání s běžným stavem „průměrné“ rodičky rodící za obdobných podmínek, jelikož každý porod s sebou zcela automaticky nese určitou míru rozrušení. Tuto míru rozrušení bude vždy nutné posuzovat znalcem z oboru gynekologie a porodnictví.<sup>180</sup>

Pachatelkou tohoto trestného činu může být pouze matka novorozeného dítěte, jde tedy o tzv. konkrétní subjekt. Z povahy věci bude odpovědnost právnické osoby samozřejmě vyloučena. Co se týče účastenství, pak případný návodce či pomocník bude odpovědný za účastenství na trestném činu vraždy podle § 24 odst. 1 písm. b) nebo c), § 140 TZ, neboť onen mimořádný stav vyvolaný porodem může prospívat výhradně matce.<sup>181</sup>

Subjektivní stránka je pak shodná s trestným činem vraždy i zabití – je vyžadováno úmyslné zavinění, přičemž postačuje úmysl eventuální.

Z dostupných statistik můžeme pozorovat, že trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou je opravdu raritní. Od roku 2014 do roku 2023 bylo zjištěno spáchání pouze 2 případů trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou.<sup>182</sup> Zároveň, když se podíváme na statistické ročenky kriminality vedené Ministerstvem spravedlnosti, zjistíme, že pro roky 2014-2019<sup>183</sup> je v ročenkách evidován pouze jediný případ odsouzení za tento trestný čin.<sup>184</sup> Z toho vyplývá, že se jedná o jeden z nejvzácněji páchaných trestných činů u nás. Důležité je také poznamenat, že na matky, které zavraždí své dítě, může být aplikováno ustanovení o trestném činu vraždy podle § 140 odst. 1, odst. 3 písm. c) TZ, jelikož vyžadovaný mimořádný stav rozrušení způsobený porodem je považován za prokázaný pouze ojediněle.

V následujících odstavcích si dovoluji předložit případ k praxe, se kterým jsem se seznámila v rámci působení v advokátní kanceláři, díky čemuž mi bylo umožněno nahlédnout do advokátního spisu a níže předložený případ rozebrat v rámci své diplomové práce. Tento se dotýká hranice, kdy bývá ustanovení § 142 TZ aplikováno a kdy je případ posuzován jako trestný čin

---

<sup>179</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1911. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>180</sup> BORČEVSKÝ, P. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023, s. 22. ISBN 978-80-7380-909-6.

<sup>181</sup> BORČEVSKÝ, P. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023, s. 23. ISBN 978-80-7380-909-6.

<sup>182</sup> Statistické přehledy kriminality za roky 2014-2023. Policie České republiky [online]. [cit. 3.1.2024]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx?q=Y3BpPTE%3d>.

<sup>183</sup> Pro následující roky nejsou bohužel údaje k dispozici.

<sup>184</sup> Ministerstvo spravedlnosti. Statistická ročenka kriminality. [online] [cit. 3.1.2024]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

vraždy podle § 140 odst. 1, odst. 3 písm. c) TZ. Následně budu případ porovnávat s dalšími dvěma případy vražd dítěte, kdy jeden byl soudem posouzen jako vražda podle § 140 TZ a druhý jako vražda novorozeného dítěte matkou podle § 142 TZ.

V prvním případě byla obviněná Krajským soudem v Plzni uznána vinnou ze spáchání zvlášť závažného zločinu vraždy podle § 140 odst. 1, odst. 3 písm. c) TZ, za který byla odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání sedmnácti let.<sup>185</sup> Obviněná v koupelně bytu porodila bez asistence lékaře živé novorozené dítě, kdy následně přesně nezjištěným způsobem působila vysloveně hrubým zevním násilím proti hlavičce novorozence v úmyslu jej usmrtit, avšak v koupelně ji vyrušila matka obviněné a protože dítě stále brečelo, tedy jevílo známky života, řekla své matce, ať jej odveze do babyboxu, což její matka také udělala a novorozence do předmětného babyboxu vložila, tento byl hospitalizován a následně v nemocnici v důsledku poranění způsobených bezprostředně po porodu zemřel.

Obviněná své těhotenství tajila, pouze v pozdějším stádiu těhotenství o tomto informovala svého přítele, který měl zařídit, aby obviněná porodila na doklady jiné ženy, která by si jej nechala jako vlastní. Z této varianty však sešlo. Obviněná se na porod nijak nepřipravovala a nevěděla, v jakém stádiu těhotenství je.

Důležitý byl samotný průběh a způsob porodu, ze kterého následně znalec dovodil, že u obviněné nenastalo mimořádné rozrušení způsobené porodem vyžadované pro naplnění základního znaku privilegované skutkové podstaty podle § 142 TZ. Znalec uvedl, že rozrušení bývá přítomno zejména u nezletilých prvorodiček, které nemají s porodem žádnou zkušenost. *„Většinou jde o křik v porodních bolestech, volání o pomoc, polohu na zemi. Obviněná však byla druhorodička a věděla, co porod obnáší, počínala si velmi racionálně až profesionálně, porodila i placentu, kterou pak vložila do odpadků.“*<sup>186</sup> Po porodu také uklízela koupelnu. Soud tedy konstatoval, že vzhledem ke způsobu porodu, kdy obviněná sama v podstatě „metodicky“ správně porodila živé novorozené dítě a také vzhledem k jejímu chování po porodu, nic nesvědčí o jejím nestandardním duševním rozpoložení. Soud také uvedl, že není vůbec podstatné, že porod nastal dříve, než si obviněná představovala, jelikož z jejího chování (komunikace s přítelem ohledně těhotenství) je patrné, že porod očekávala.

Tento závěr potvrdil ve svém rozsudku také Vrchní soud v Praze, který částečně zrušil rozsudek soudu prvního stupně a znovu rozhodl tak, že obviněná byla podle § 140 odst. 3 TZ odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání 15 roků. Stejně tak i Nejvyšší soud, který dovolání obviněné odmítl. K otázce existence rozrušení způsobeného porodem citoval znaleckou komisi

---

<sup>185</sup> Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. 5 T 9/2017.

<sup>186</sup> Tamtéž.

Všeobecné fakultní nemocnice v Praze, která uvedla „podle popisu průběhu porodu (v polosedě s podpěrou o vanu v koupelně) nic nesevďčí pro její rozrušení. Rozrušení vidáme u nezletilých těhotných, které vůbec nevědí, co je porod a co obnáší. Většinou jde při porodních bolestech o křik, zmatenost, polohu na zemi a volání o pomoc ve svém okolí. Obviněná byla druhorodička, věděla, jak porod probíhá, a i když porod nastal dříve (předčasně) věděla, jak se zachovat a jak situaci řešit. Počínala si správně, možno říci až profesionálně v situaci, ve které se ocitla. Zvládla i porod placenty, kterou sice porodila do záchodu, ale posléze ji umístila do odpadků. Po porodu uklízela koupelnu, což opět svědčí o tom, že rozrušená nebyla.“<sup>187</sup>

Rozrušení způsobené porodem jakožto znak skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou podle § 142 TZ nebylo prokázáno ani ve druhém případě, který jsem se rozhodla rozebrat a porovnat v souvislosti s prvním uvedeným případem.

V druhém případě byla obviněná Krajským soudem v Českých Budějovicích uznána vinnou zvláště závažným zločinem vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. c) TZ a odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání patnácti let a šesti měsíců, když v koupelně bytu, po vědomě utajovaném těhotenství, porodila dítě, přetrhla pupeční šňůru, omotala mu tepláky kolem krku a ihned utáhla smyčku, aby nemohlo propuknout v pláč, zabalila je do županu a vložila do igelitového pytle černé barvy, spontánně vytlačené lůžko plodu spláchla do záchodu a pytel ukryla v ložnici mezi postel a skříň, přikryla ho starým oblečením a takto jej ukryvala několik měsíců. Následně se obviněná přestěhovala ke svému druhovi, igelitový pytel s ostatky novorozence vzala s sebou a ukryla do kůlny u domu, načež ho zakopala pod okny domu vedoucími do dvora a místo ukryla pod kusy dřeva.<sup>188</sup>

Stejně jako v předchozím případě obviněná své těhotenství tajila a také nebyla prvorodičkou, šlo již o několikáté těhotenství. Znalec konstatoval, že s ohledem na okolnost, že obviněná nerodila poprvé, nejednalo se o komplikovaný, déle trvající nebo zvláště vysilující porod, v jehož průběhu byla obviněná při vědomí, jednala uváženě a racionálně beze stop paniky nebo ztráty kontroly, nic nesevďčí o tom, že by porod obviněné vyvolal větší míru rozrušení, než je běžné.

V obou výše uvedených případech obviněná nepřiznávala vinu. V prvním případě obviněná uvedla, že neví, kdo novorozenému dítěti způsobil zjištěná smrtelná zranění, že ona to nebyla. Ve druhém případě se obviněná pokoušela odpovědnost za to, co po porodu udělala, přenést na další osoby, a to na svého manžela, druha apod. Zajímavé také je, že významným argumentem pro konstatování neexistence rozrušení vyvolaného porodem v obou případech byl

---

<sup>187</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2023, sp. zn. 8 Tdo 1048/2022.

<sup>188</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 5. 2014, sp. zn. 7 Tdo 571/2014.

fakt, že se nejednalo o prvorodičky, a proto měly podle znalce možnost se na porod náležitě připravit. Oba případy mají také společnou skutečnost, že porod obviněných probíhal krátce, bez komplikací a bez velké ztráty krve. Oba porody byly utajené, obviněné nepřivolaly lékařskou ani jinou pomoc, z čehož také můžeme dovozovat přinejmenším srozumění s tím, že již dále nechtějí o své dítě pečovat.

Ve třetím případě byla obviněná nejprve Krajským soudem v Ostravě uznána vinnou trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. e) TZ 1961, což také potvrdil i Vrchní soud v Olomouci, když odvolání obviněné zamítl jako nedůvodné. Nejvyšší soud následně dříve vydaná rozhodnutí ve věci zrušil a věc vrátil soudům k novému projednání. Nejvyšší soud dospěl k právní kvalifikaci, že se jednalo o vraždu spáchanou v rozrušení způsobeném porodem.<sup>189</sup>

Obviněná zde porodila zdravé dítě, které bezprostředně po porodu po přerušení pupeční šňůry s rozmyslem usmrtila tak, že jej nijak neošetřila, ponechala bez pomoci a novorozence zabalila do osušky, tu vložila do tří igelitových tašek a tento balík s tělem dítěte ukryla ve skříni svého pokoje. Nato novorozenec v důsledku udušení nedostatkem vzduchu v neprodyšných obalech a v důsledku znemožnění přístupu vzduchu do dýchacích cest jejich mechanickým překrytím po krátké chvíli na místě zemřel.

Opět šlo o utajované těhotenství, kdy se obviněná nijak nepřipravovala na narození dítěte, přičemž z tohoto zjištění jak Krajský soud, tak i Vrchní soud dovodil, že obžalovaná pojala úmysl usmrtit své dítě již předem během těhotenství, proto nemohlo jít o stav rozrušení způsobený porodem. Nejvyšší soud k tomuto konstatoval, že i když obviněná již před porodem měla úmysl usmrtit své dítě, není tím nutně vyloučeno, že pokud dítě usmrtila bezprostředně po porodu, jednala přesto v rozrušení způsobeném porodem.

Oproti předchozím případům zde byl však rozdíl v samotném průběhu porodu. Obviněná musela být po porodu převezena rychlou záchrannou službou na porodnicko-gynekologické oddělení nemocnice, kde byla i následně hospitalizována, a to pro kolapsový stav, který byl vyvolán porodem. Jednalo se o dlouhý porod, který trval až 9 hodin, při němž byla obviněná ve velkých porodních bolestech, kdy následně došlo k velké ztrátě krve. Po celou dobu porodu byla obviněná sama. Nejvyšší soud dále uvedl, že je nutné brát v úvahu i nepříznivé okolnosti v průběhu těhotenství, které měly pro obviněnou trvale stresující charakter. Obviněná své těhotenství tajila, a to jak před rodiči, se kterými žila v jedné domácnosti, tak i před partnerem, který zároveň nebyl otcem očekávaného dítěte. Uváží-li se tedy všechny tyto nepříznivé okolnosti, pak je podle Nejvyššího soudu možné předpokládat, že se obviněná nacházela ve stavu, v němž

---

<sup>189</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 7 Tdo 156/2003.



její vůle jednat v zájmu života dítěte byla výrazně zeslabena a jednala tak v rozrušení, jež ji mohlo přimět k usmrcení novorozeného dítěte.

Ač v posledním případě můžeme spatřovat rozdíl ve způsobu porodu, především v tom, že tento porod byl problematický a pro rodičku do určité míry jistě traumatický, ona hranice, kdy bude aplikováno ustanovení § 142 TZ je poměrně nejasná a velmi tenká, přičemž bude záviset na obsahu posudku znalce.

#### **4.2. Trestný čin usmrcení z nedbalosti podle § 143 TZ**

Dalším trestným činem, jehož objektem je zájem na ochraně lidského života, je trestný čin usmrcení z nedbalosti podle § 143 TZ. Také pachtel je totožný, jelikož pachtelem trestného činu usmrcení z nedbalosti může být kterákoliv fyzická osoba (obecný subjekt), a to i osoba právnická. Jak již název napovídá, významnou odlišností od ostatních trestných činů proti životu je, že se jedná o nedbalost trestný čin. Po subjektivní stránce tedy bude vyžadována nedbalost, postačí i nedbalost nevědomá. Pachatel svým jednáním nechtěl způsobit jinému smrt ani mu ublížit na zdraví, přesto však se dopustil jednání, o kterém vědět měl a mohl, že jím může způsobit smrt jiného.<sup>190</sup>

Objektivní stránka záleží v jednání pachatele, kterým způsobí smrt jinému, čímž se výrazně odlišuje od trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 147 TZ. Jednání pachatele může spočívat jak v konání, tak i opomenutí zvláštní povinnosti konat ve smyslu § 112 TZ.

Trestný čin usmrcení z nedbalosti je nejčastěji spojen s dopravními nehodami a dále také ve zdravotnictví, kdy jednání lékaře je v rozporu s povinnostmi lékaře poskytovat účelnou a hodnotnou péči, tedy non lege artis. Kromě toho také k usmrcení z nedbalosti dochází např. v nebezpečných průmyslových provozech, na stavbách či v dolech a také při chovu potenciálně nebezpečných zvířat.<sup>191</sup>

#### **4.3. Trestný čin účasti na sebevraždě podle § 144 TZ**

Posledním trestným činem proti životu je trestný čin účasti na sebevraždě. Opět zde pozorujeme stejný objekt (lidský život) i subjekt (kterákoliv fyzická osoba, ovšem je vyloučena odpovědnost osoby právnické). Specifikum leží v objektivní stránce trestného činu účasti na sebevraždě, která spočívá v jednání pachatele, který jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá. Jedná se tedy o určitou obdobu akcesority účastenství ve smyslu § 24 odst. 1 písm. b) a c), nejde však o žádnou z těchto forem účastenství, jelikož sebevražda ani pokus o ní

---

<sup>190</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 560. ISBN 978-80-7552-358-7.

<sup>191</sup> BORČEVSKÝ, P. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023. s 27-28. ISBN 978-80-7380-909-6.

není trestným činem. Objektivní stránka tohoto trestného činu spočívá v účasti na sebevraždě buď ve formě návodu (pohnutí) anebo ve formě pomoci k sebevraždě.<sup>192</sup>

Zároveň musíme od trestného činu účasti na sebevraždě odlišit jednání, kdy pachatel určitým fyzickým či psychickým nátlakem donutí jiného sáhnout si na život. Takové jednání bude posouzeno jako trestný čin vraždy podle § 140 TZ, pokud takové donucení vedlo k tomu, že si poškozený nesáhl na život v důsledku vlastního rozhodnutí, ale právě v důsledku onoho nátlaku pachatele. Stejně tak budeme jako vraždu posuzovat případ, kdy pachatel jiného pohne či jinému pomůže k sebevraždě, přičemž tato osoba pro duševní poruchu nebo nedostatek věku není způsobilá rozpoznat nebezpečnost svého jednání nebo své jednání ovládat.<sup>193</sup>

Z hlediska subjektivní stránky je opět zapotřebí úmyslu pachatele, kdy pachatel musí být alespoň srozuměn s tím, že jeho jednání může v jiném vzbudit rozhodnutí spáchat sebevraždu. Zároveň musí být sebevražda myšlena vážně, nikoliv pouze demonstrativně.<sup>194</sup>

---

<sup>192</sup> ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1947. ISBN 978-80 7400-893-1.

<sup>193</sup> JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022. s 564. ISBN 978-80-7502-576-0.

<sup>194</sup> BORČEVSKÝ, P. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023. s 32. ISBN 978-80-7380-909-6.

## Závěr

Záměrem této práce bylo poskytnout ucelenou analýzu trestných činů vraždy a zabití v širším kontextu. Nezaměřuji se pouze na výklad skutkových podstat, ale v rámci čtyř kapitol této diplomové práce se snažím o komplexní rozbor těchto trestných činů, zahrnující také výkladové otázky a uplatňování v praxi, a to i v kontextu ostatních trestných činů proti životu, zejména trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou.

Svou diplomovou práci jsem začala shrnutím historického vývoje úmyslných usmrcení na území dnešní České republiky. Tato kapitola je strukturována do tří oddílů podle historického období, konkrétně období první Československé republiky, období Protektorátu Čechy a Morava a následuje období od roku 1948 až do přijetí současného trestního zákoníku. V rámci každého období jsem se zaměřila na klíčové trestněprávní předpisy. V prvním oddílu tedy začínám stěžejní normou rakouského trestního práva, zákonem č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, který platil v Československu až do roku 1950. Stručně rozebírám systematiku tohoto trestního zákona, načež již přecházím k rozboru trestného činu vraždy a zabití a k jednotlivým druhům vražd. Závěrem tohoto oddílu jsem se věnovala pokusům o unifikaci trestního práva, především tzv. profesorské a ministerské osnově, která nově upravovala dosud nezakotvené usmrcení na žádost. Následuje představení trestních zákonů z roku 1950 a 1961, jehož hlavním záměrem bylo vystihnout klíčové rozdíly v oblasti úmyslných usmrcení mezi současným trestním zákoníkem a jeho předchůdci.

Druhá kapitola obsahuje rozbor trestného činu vraždy a zabití podle účinné právní úpravy. Nejprve jsem se věnovala trestnému činu vraždy. Trestný čin vraždy, zařazený v hlavě první zvláštní části TZ na prvním místě, je vůbec nejzávažnější a nejpřísněji trestnou formou úmyslného usmrcení člověka. V rámci tohoto oddílu se zaměřuji na znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu. Pozornost je věnována objektu vraždy, tedy lidskému životu, a dalším obligatorním znakům skutkové podstaty vraždy, a to objektivní stránce, subjektu a subjektivní stránce.

Dále jsem se zaměřila na základní dělení vraždy na vraždu prostou a vraždu premeditovanou, jakož i rozlišení rozmyslu a předchozího uvážení, se současným uvedením konkrétních příkladů. V souvislosti s vraždou prostou je vysvětlen pojem afekt, jelikož právě prostá vražda se vyznačuje zbavením života jiné osoby v náhlém hnutí mysli, přičemž může jít o jednání v afektu, z náhlého popudu, impulzivně, z prudkého hnutí mysli, často pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek. V neposlední řadě jsem také vymezila okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Tento oddíl jsem zakončila analýzou přípravy vraždy, přičemž jsem se zaměřila na mezník mezi beztrestným projevem myšlenky spáchat trestný čin a již trestně postižitelnou přípravou zvláště závažného zločinu. Přitom jsem došla k závěru, že tato hranice je

poměrně křehká a spočívá zejména v tom, zda pachatel přistoupil ke konkrétnímu jednání. Za účelem přiblížení oné hranice jsem uvedla dva případy z praxe týkající se stejné právní kvalifikace, a to přípravy vraždy, se zcela protichůdným výsledkem.

V druhém oddílu druhé kapitoly jsem se věnovala trestnému činu zabití. Zabití je privilegovanou skutkovou podstatou k trestnému činu vraždy, která se od v obligatorních znacích skutkové podstaty liší především subjektivní stránkou trestného činu. Odlišně od vraždy, u zabití musí k úmyslnému zavinění přistoupit i další fakultativní znaky charakterizující subjektivní stránku trestného činu, a to některá z privilegujících okolností, tj. silné rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli (tzv. afektdelikt) a předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného (tzv. provokace), přičemž tyto jsou stanoveny alternativně.

Zajímavou část tohoto oddílu tvoří problematika excesů z nutné obrany. Mohlo by se zdát, že nutná obrana s tématem mé diplomové práce příliš nesouvisí, avšak je nutné si uvědomit, že pod zabití můžeme podřazovat právě případy excesů z nutné obrany podle § 29 TZ. Stejně jako u přípravy vraždy jsem se zde snažila najít hranici, kdy se bude jednání pachatele posuzovat jako nutná obrana a kdy již půjde o trestný čin zabití. K přiblížení této hranice jsem opět využila případ z praxe, o kterém rozhodoval Nejvyšší soud.

V posledním oddílu druhé kapitoly jsem se zabývala rozlišováním trestného činu vraždy a zabití mezi sebou ve světle konkrétních případů, dostupných veřejně nebo získaných na základě žádosti o poskytnutí informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Mým cílem bylo především poukázat na určitou nejednotnost ohledně právní kvalifikace, což může implikovat její změnu během trestního řízení.

Třetí kapitola je věnována eutanázii. Jedná se o velmi složitou a poměrně silně diskutovanou problematiku, která v poslední době zaznamenala velkou pozornost. V rámci kapitoly jsem si stanovila za cíl představit pojem eutanázie, přiblížit právní úpravu eutanázie v České republice a představit také právní úpravy některých zemí (Nizozemí, Belgie a Švýcarska), které eutanázii nebo asistovanou sebevraždu povolují a zakotvily tak ve svých právních rádech beztrestnost alespoň jednoho z těchto jednání. Na tomto místě byla srovnána zahraniční právní úprava eutanázie a asistované sebevraždy, která by mohla sloužit jako inspirace při případném zařazení usmrcení na žádost jakožto privilegované skutkové podstaty do našeho právního řádu, příp. při legalizaci eutanázie u nás. V České republice eutanázie ani asistovaná sebevražda legalizovaná prozatím nebyla a aktivní eutanázie se nadále posuzuje jako trestný čin vraždy podle § 140 TZ, příp. jako zabití podle § 141 TZ. Na základě získaných poznatků jsem si také dovolila zformulovat své úvahy de lege ferenda ohledně zavedení samostatné privilegované skutkové

podstaty usmrcení na žádost, která bezesporu nedosahuje takové společenské škodlivosti jako trestný čin vraždy podle § 140 TZ.

Obsahem poslední kapitoly bylo vymezení trestného činu vraždy a zabití oproti ostatním trestným činům proti životu - trestný čin vraždy novorozeného dítěte, usmrcení z nedbalosti a účast na sebevraždě. Ač jsou spojeny stejným druhovým objektem (lidský život) a obdobným způsobem spáchání (typicky násilným způsobem), najdeme mezi nimi jisté odlišnosti, které jsem se pokusila vystihnout. Zejména jsem se věnovala vraždě novorozeného dítěte matkou. Překvapilo mě, jak raritní tento trestný čin je. Na matky, které zavraždí své dítě, totiž může být aplikováno ustanovení o trestném činu vraždy podle § 140 odst. 1, odst. 3 písm. c) TZ, jelikož vyžadovaný mimořádný stav rozrušení způsobený porodem je považován za prokázaný pouze ojediněle. Přistoupila jsem tedy k popisu konkrétního případu, se kterým jsem se seznámila v rámci svého působení v advokátní kanceláři. Na základě těchto poznatků jsem se tento případ rozebrala a porovнала ho s dalšími dvěma případy vražd dítěte, z čehož jeden byl soudem posouzen jako vražda podle § 140 TZ a druhý jako vražda novorozeného dítěte matkou podle § 142 TZ. Na základě této komparace jsem se pokusila pojmenovat určité spojitosti a přiblížit tak mezník, kdy bude aplikováno ustanovení § 142 TZ či kdy se bude případ posuzovat podle § 140 TZ.

Lze uzavřít, že určit hranici mezi tím, kdy bude aplikováno ustanovení o vraždě a kdy půjde ještě o zabití, je velice obtížné, ne-li nemožné. To samé platí i pro nalezení hranice, kdy půjde pouze o projev myšlenky spáchat trestný čin a již trestně postižitelnou přípravu zvláště závažného zločinu, hranice mezi nutnou obranou a trestným činem zabití či hranice mezi trestným činem vraždy novorozeného dítěte matkou a běžnou vraždou. V tomto ohledu je klíčovým faktorem precizní výklad znaků skutkových podstat, o který jsem se v mé diplomové práci pokusila. Zároveň je nezbytné si být vědom toho, že každý případ je jedinečný a musí tak být vždy přihlédnuto ke konkrétním okolnostem, které mohou v závěru vést k odlišné právní kvalifikaci.

## Seznam použitých zdrojů

### 1. Seznam použité literatury

- BORČEVSKÝ, P. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-909-6.
- BRUCKNEROVÁ, E. *Trestní právo hmotné a procesní : obecná část*. 5. dopl. a přepr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2022. ISBN 978-80-280-0067-7.
- CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. *Trestní právo a zdravotnictví*. Studijní texty (Orac). Praha: Orac, 2000. ISBN 80-86199-09-6.
- DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Právo - etika - společnost. Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2687-3.
- HORÁK, J. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011. ISBN 978-80-87146-48-4.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0.
- JELÍNEK, J. *O novém trestním zákoníku. Sborník příspěvků z mezinárodní konference Olomoucké právnícké dny*, 2009. ISBN 978-80-87212-21-9.
- JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-637-8.
- JELÍNEK, J.: *Trestní odpovědnost právníků v České republice – problémy a perspektivy*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-351-3.
- KALLAB, J., HERRNRITT, V. *Trestní zákony Československé*. 2. přeprac. a značně rozmnož. vydání. Praha: Nákladem „Československého Kompas“, tiskařské a vydavatelské akc.spol., 1927.
- KREJČÍKOVÁ, H. *Ukončování léčby pacienta a trestní odpovědnost lékaře*. Theatrum medico-iuridicum. Praha: Galén, c2014. ISBN 978-80-7492-167-4.
- KUKLÍK, J. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-741-6.
- MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-39-4.
- PTÁČEK, R., BARTŮNĚK, P. *Eutanazie - pro a proti*. Edice celoživotního vzdělávání ČLK. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4659-3.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.
- ŠIMÁK, J., DOLENSKÝ, A., PINDRYČOVÁ, L. a kol. *Trestní zákon. Komentář k zákonu ze dne 12. července 1950 č. 86 Sb.*, Praha: Orbis, Právníký ústav min. spravedlnosti, 1953.
- ŠUSTEK, P., HOLČAPEK, T. *Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552 321-1.

VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3506-4.

VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-257-8.

## 2. Seznam použitých internetových zdrojů

Centrum pro průzkum veřejného mínění. Tisková zpráva. Veřejné mínění o interrupci, eutanazii a prostituci – duben/květen 2023. [online]. Dostupné z: [https://cvvm.soc.cas.cz/media/com\\_form2content/documents/c2/a5653/f9/ov230620.pdf](https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5653/f9/ov230620.pdf)

DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FREMR, R., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI\_ID KO40\_2009CZ. Dostupné z: [www.aspi.cz](http://www.aspi.cz). ISSN 2336-517X.

Eutanazii uznává jen několik zemí, v Evropě státy Beneluxu |MedNews.cz. MedNews.cz [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.mednews.cz/eutanazii-uznava-jen-nekolik-zemi-v-evrope-staty-beneluxu/>.

Euthanasia in the Netherlands - Alliance VITA. Accueil - Alliance VITA [online]. 2023 Dostupné z: <https://www.alliancevita.org/en/2017/11/euthanasia-in-the-netherlands/>.

KOHÚT, P. *Rozdíl mezi trestným činem vraždy a zabitím*. Právní prostor [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozdil-mezi-trestnym-cinem-vrazdy-a-zabitim>.

Loi relative à l'euthanasie. [online]. Dostupné z: [https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi\\_loi/change\\_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2002052837&table\\_name=loi](https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2002052837&table_name=loi).

Ministerstvo spravedlnosti. Statistická ročenka kriminality [online]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

NOVÁKOVÁ, M., KRAUSOVÁ, M. a ZUKALOVÁ, G. Srovnání právní úpravy eutanazie a asistované sebevraždy ve vybraných státech. Číslo: *Srovnávací studie* č. 5.389. Kancelář Poslanecké sněmovny: listopad 2019, aktualizace březen 2020. ISSN 2533- 4131. [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1>.

Právní systém ASPI, Dostupný z: <https://www.aspi.cz/>

Právní systém Beck-online, Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/>

Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 [online]. Fedlex Die Publikationsplattform des Bundesrechts. Dostupné z: [https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757\\_781\\_799/de](https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/de).

Statistické přehledy kriminality za roky 2014-2023. Policie České republiky [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx?q=Y3BpPTE%3d>.

Strafgesetzbuch In der Fassung der Bekanntmachung vom 13.11.1998 [online]. Bundesministerium des Justiz und für Verbraucherschutz. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>.

ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-807-8.

TEXTL, D., Vražda? Zabití? Nebo ani to ne?. *Právní prostor* [online]. Dostupné z: <https://next.codexis.cz/literatura/LT124582?citation=unit-6#unit-6>

VÁVRA, L. Nutná obrana nutné obrany - II. část. *Právní prostor* [online]. Dostupné z: <https://next.codexis.cz/literatura/LT119118?dokumentVyzraz=nutn%C3%A1+obrana+&pravyPanel=nalezny&hash=match-0&citation=unit-1#unit-1>.

VÁVRA, L., Příprava vraždy, *Právní prostor* [online]. Dostupné z: <https://next.codexis.cz/literatura/LT106980?hash=match-0&citation=unit-39&citation=unit-40#unit-39>.

Vývoj registrované kriminality v roce 2022. Odbor komunikace a vnějších vztahů policejního prezidia ČR [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>.

ZAORALOVÁ, P. *Může nemocnice vraždit*. *Právní prostor* [online]. 2019. Dostupné z <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/muze-nemocnice-vrazdit-zamysleni-nad-pripravovanou-novelou-zakona-o-trestni-odpo-vednosti-pravnickyh-osob>.

Zpráva o činnosti Etické komise ČLK v roce 2019. [online]. Dostupné z: <https://www.lkcr.cz/vyhledavani>.

ŽUKOV, I., HOŘÁK, J., FISCHER, S., PTÁČEK, R. *Zločiny v afektu – forenzní vyhodnocení – právní komentář*. Česká a slovenská psychiatrie, 2011, 107 (3), s. 172–178. [online]. Dostupné z: [http://www.cspsiatry.cz/dwnld/CSP\\_2011\\_3\\_172\\_178.pdf](http://www.cspsiatry.cz/dwnld/CSP_2011_3_172_178.pdf).

### 3. Seznam použitých právních předpisů

Stavovský předpis č. 10 České lékařské komory, Etický kodex České lékařské komory

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky

Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého

Zákon č. 117/1852 ř. z, trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích

Zákon č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

Zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon)

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 45/1973 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

Zákon č. 63/1956, kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon



#### 4. Seznam použité judikatury

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 1968, sp. zn. 8 Tz 122/68.
- Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16. 11. 2016, sp. zn. 40 T 8/2016.
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 12. 2018, sp. zn. 45 T 8/2018.
- Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. 5 T 9/2017.
- Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 7 T 44/2018.
- Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 7 T 9/2016.
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. 5 To 19/2019.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. 7 To 24/2019.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 10. 2016, sp. zn. 8 To 85/2016.
- Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 10. 8. 2016, sp. zn. 20 Co 283/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 7 Tdo 1120/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 1. 2021, sp. zn. 8 Tdo 1298/2020.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 5. 2014, sp. zn. 7 Tdo 571/2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.04.2021, sp. zn. 8 Tdo 209/2021.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 7. 2020, sp. zn. 4 Tdo 607/2020.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. 8 Tdo 998/2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 6 Tdo 84/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 5. 2018, sp. zn. 8 Tdo 474/2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1160/2020.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 7 Tdo 156/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 7 Tdo 420/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2019, sp. zn. 3 Tdo 1138/2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. 6 Tdo 984/2019.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 7. 2017, sp. zn. 4 Tdo 628/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3.7.2003, sp. zn. 7 Tdo 704/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. 8 Tdo 514/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2023, sp. zn. 8 Tdo 1048/2022.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 3. 2014, sp. zn. 6 Tdo 71/2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 4. 2015, sp. zn. 6 Tdo 312/2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu v ČR ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 5 Tdo 168/2012.
- Usnesení Nejvyššího soudu v ČR ze dne 30. 9. 2011, sp. zn. 6 Tdo 1063/2011.

## 5. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zvláštní část, § 138

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zvláštní část, § 139

HOŘÁK, J. *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10.

KÜHN, Z. *K otázce vymezení pojmu lidského plodu z hlediska trestního práva*. Trestní právo, 1998, roč. 3, č. 10.

VOZÁR, J. *Pojem euthanasia*. Právník, 1996, č. 3.

## **Abstrakt**

**Název práce:** Trestný čin vraždy a zabití podle § 140, § 141 trestního zákoníku

### **Abstrakt:**

Tato diplomová práce je zaměřená na rozbor trestného činu vraždy a zabití podle § 140, § 141 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Cílem této práce je komplexní analýza obou těchto zločinů a jejich rozlišování v soudní praxi, a to za pomoci dostupné odborné literatury a judikatury.

Práce je členěna do čtyř kapitol. První kapitola popisuje historický vývoj a postupné změny právní úpravy úmyslných usmrcení, a to od období první Československé republiky až do přijetí současného trestního zákoníku.

Druhá kapitola je věnována rozboru úmyslných usmrcení podle účinné právní úpravy, konkrétně trestnému činu vraždy a zabití. Tyto trestné činy jsou v práci charakterizovány pomocí znaků svých skutkových podstat, které jsou podrobně rozebrány. V kapitole je rozlišena vražda prostá a vražda premeditovaná. Prostor je věnován také okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby. Rozebrána je také příprava vraždy, jakož i hranice mezi pouhým pojetím, resp. projevením myšlenky spáchat trestný čin vraždy a skutečnou přípravou vraždy. Druhý oddíl druhé kapitoly je zaměřen na trestný čin zabití, kde je především věnována pozornost privilegujícím okolnostem, tedy silnému rozrušení pachatele z omluvitelného hnutí mysli anebo alternativě předchozímu zavrženíhodnému jednání poškozeného. Oddíl se zaměřuje také na problematiku excesů z nutné obrany. Poslední oddíl této kapitoly se zabývá rozlišováním trestného činu vraždy a zabití mezi sebou ve světle konkrétních případů.

Třetí kapitola se věnuje eutanázii a obsahuje komparaci s vybranými zahraničními právními úpravami. Závěrečná část této kapitoly přináší mé vlastní úvahy *de lege ferenda*.

Čtvrtá a poslední kapitola obsahuje porovnání trestného činu vraždy a zabití s ostatními trestnými činy proti životu. Jedná se o vraždu novorozeného dítěte matkou, usmrcení z nedbalosti a účast na sebevraždě. Hlavní přínos této kapitoly spočívá v komparaci trestného činu vraždy s trestným činem vraždy novorozeného dítěte matkou.

**Klíčová slova:** vražda, zabití, trestný čin

## **Abstract**

**The title of the thesis:** Crime of murder and manslaughter under section 140, 141 of the Criminal Code

### **Abstract:**

This master's thesis focuses on the analysis of the crimes of murder and manslaughter under sections 140 and 141 of Act No. 40/2009 Coll., The Criminal Code. The aim of this work is a comprehensive analysis of both of these crimes and their differentiation in judicial practice, utilizing available professional literature and case law.

The thesis is structured into four chapters. The first chapter describes the historical development and gradual changes in the regulation of intentional killings, ranging from the period of the first Czechoslovak Republic to the adoption of the current Criminal Code.

The second chapter is dedicated to the analysis of intentional killings under the current legal framework, specifically the crimes of murder and manslaughter. These crimes are characterized in the thesis by the elements of their factual constitutions, which are thoroughly examined. The chapter distinguishes between simple murder and premeditated murder. Attention is also given to circumstances governing the application of a higher penalty. The preparation of murder is explored, as well as the delineation between mere contemplation or expression of the idea to commit the crime of murder and actual preparation for murder. The second section of the second chapter focuses on the criminal offense of manslaughter, with particular attention to privileged circumstances, namely the derangement caused excusable mental motion or alternatively the previous condemnable conduct of the aggrieved person. This section also addresses the issue of exceeding the limits of self-defence. The last section of this chapter deals with the differentiates between the crimes of murder and manslaughter through specific case examples.

The third chapter focuses on euthanasia and includes a comparison with selected foreign legal regulations. The concluding part of this chapter presents my own reflections *de lege ferenda*.

The fourth and final chapter includes a comparison of the crimes of murder and manslaughter with other crimes against life. These include the murder newborn baby by its mother, negligent homicide, and participation in suicide. The primary contribution of this chapter lies in the comparison of the crime of murder with the crime of murder newborn baby by its mother.

**Key words:** murder, manslaughter, crime